

Vittoria Aganoor Pompilj. Poetica e impegno nelle riviste letterarie italiane

Boljunčić, Marika

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:787659>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET U PULI

Preddiplomski studij Jezična i interkulturalna medijacija

MARIKA BOLJUNČIĆ

**VITTORIA AGANOR POMPILJ. POETIKA I ANGAŽMAN U ČASOPISIMA
TALIJANSKOG KNJIŽEVNOG KRUGA**

Završni rad

Pula, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET U PULI

Preddiplomski studij Jezična i interkulturalna medijacija

MARIKA BOLJUNČIĆ

**VITTORIA AGANOR POMPILJ. POETIKA I ANGAŽMAN U ČASOPISIMA
TALIJANSKOG KNJIŽEVNOG KRUGA**

Završni rad

JMBAG: 03030093228, redoviti student

Studijski smjer: Jezična i interkulturalna medijacija

Kolegij: Književnost i kultura

Mentor: doc. dr. Sc. Tanja Habrle

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Marika Boljunčić, kandidat za prvostupnika Jezične i interkulture medijacije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 14. rujna 2023. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Marika Boljunčić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "Vittoria Aganoor Pompilj. Poetika i angažman u časopisima talijanskog književnog kruga" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu

U Puli, 14. rujna 2023. godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Pozicija žene u 19. stoljeću u Italiji.....	6
3. Talijanske spisateljice 19. stoljeća	7
3.1. Ida Baccini	8
3.2. Matilde Serao	9
3.3. Ada Negri	12
3.4. Lina Poletti	13
3.5. Adelaide Capuana Bernardini	14
3.6. Beatrice Speraz.....	16
4. Život i angažman Vittorije Aganoor Pompilj.....	19
5. Analiza i prijevod pjesama Vittorije Aganoor Pompilj.....	26
6. Angažman Vittorije Aganoor Pompilj u talijanskim književnim časopisima	30
7. Zaključak	37
Popis literature.....	38
Sažetak.....	45
Abstract	45

1. Uvod

U ovom završnom radu istražiti ćemo život, književna djela i angažman talijanske spisateljice i pjesnikinje Vittorije Aganoor Pompilj. Cilj ovog rada i istraživanja je bolje upoznavanje talijanske spisateljice Aganoor Pompilj koja je djelovala na kraju 19. i početkom 20. stoljeća s naglaskom proučavanja njezinog djelovanja u književnim časopisima talijanskog književnog kruga. Autorica pisala je u duhu romantizma i objavljivala je radove u časopisima. Bila suradnica u nekoliko talijanskih književnih i ženskih časopisa, a najpoznatija je po njenim predivnim pjesmama i njenim dopisivanjem sa svojim suvremenicima.

U prvom djelu ovog rada razradit ćemo povijesno razdoblje u kojem je Vittorija Aganoor Pompilj bila aktivna. Analiziranjem povijesnog razdoblja u kojem je autorica bila najaktivnija, vidjet ćemo što je utjecalo na njeno stvaralaštvo.

Potom, istražiti ćemo nekoliko drugih talijanskih spisateljica koje su djelovale za vrijeme života Vittorije Aganoor Pompilj. Spisateljice koje ćemo obraditi objavljivale su svoje radove u talijanskim književnim i ženskim časopisima te proučit ćemo njihovo stvaralaštvo i poziciju u politici krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Pisale su pod pseudonimima kako bi mogle objavljivati djela za vrijeme kada još nije bilo prihvaćeno da žene publiciraju svoje radove, prijevode i kritike. Ignorirale su društvene norme kako bi mogle ostvariti svoje snove i bile su predstavnice talijanskog feminizma 19. stoljeća.

Nakon što smo razradili vremenski kontekst i neke od autorica koje su književno djelovale u istom vremenskom razdoblju, istražiti ćemo život autorice Vittorije Aganoor Pompilj. Njen život bio je ispunjen književnim stvaralaštvom i pismenim dopisivanjem po čemu je kasnije, nakon njene smrti, ustanovljena i nagrada u pismenom dopisivanju koja nosi njeno ime.

U četvrtom djelu razradit ćemo i analizirati radove Vittorije Aganoor Pompilj, a u zadnjem djelu, njene publikacije i aktivnost u talijanskim časopisima. Vittorija Aganoor objavila je i mnogo članaka, kratkih ljubavnih priča te bila je suradnica na mnogim časopisima.

2. Pozicija žene u 19. stoljeću u Italiji

Žene u 19. stoljeću u Italiji bile su podčinjene muževima i očevima, no s ujedinjenjem Italije njihova pozicija u društvu i politici počela se mijenjati. Žene su podržavale muškarce tijekom talijanskog preporoda, ratova i ponovne izgradnje Italije. Zamjenjivale su muškarce u Prvom Svjetskom Ratu, a nakon rata nastavile su

raditi kao učiteljice, profesorice i tako uzdizale novu generaciju Talijana. Žene su već u 80-im godinama 19. stoljeća učile novu generaciju o ujedinjenoj Italiji i o katolicizmu.

Prije feminizma i ujedinjene Italije, žene su bile gledane kao čista biča čiji životni cilj je bio obiteljski i kućni život. Nakon ujedinjenja, žena je gledana na konkretniji način, kao osobe pune strasti i osjećaja, kao moderne žene. U ovom razdoblju vidi se porast u broju ženskih autorica koja su pisale radove iz ženske perspektive, s njihovim vrlinama i manama. Žene su, zahvaljujući feminističkim pokretima koji su nastali krajem 19. početkom 20. stoljeća, započele proces integracije u politiku i društvo. Prva polovica 20. stoljeća bila je kolijevka mnogih feminističkih asocijacija, udruga i inicijativa. Kao rezultat integracije u društvo, žene su započele ulaziti i u radni sektor, posebice u sektor obrazovanja.¹

Među prvim predstavnicama talijanskog feminizma bila je Anna Maria Mozzoni. Mozzoni bila je autorica mnogih radova o feminizmu i ženskom položaju u talijanskom društvu.² Opisana je kao »prva žena koja je shvatila važnost socijalizma u Italiji i koja je vidjela snagu u radnicama i u borbi za emancipaciju radnika i žena, za edukaciju i za pravo na rad«. (Novelli, 2011.)

S porastom obrazovanih žena, rasla je i popularnost ženskih časopisa. Časopisi o modi bili su najpoznatiji i omiljeni među ženama. Zahvaljujući širenjem ženskih časopisa, rastao je i broj educiranih žena. Popularnost časopisa rasla je zahvaljujući velikim korištenjem slika, člancima koji su pisali o svakodnevnom životu i raznim ženskim aktivnostima. Časopisi o modi postali su jedni od najpoznatijih časopisa u Italiji putem kojih su se počeli širiti i politički ideali. Ženski modni časopis «Bellezza» nastao je zahvaljujući Nacionalnoj Fašističkoj federaciji za industrijalno odijevanje i intervenciji Benita Mussolinija koji je izabrao naslov časopisa. Časopis «Bellezza» je nakon Drugog Svjetskog Rata sjedinio se sa svjetski poznatim časopisom «Vogue» i postao je «Vogue Italia» 1966. godine.³

3. Talijanske spisateljice 19. stoljeća

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća, na listi talijanskih spisatelja koji su djelovali tijekom romantizma, pojavljuje se mnogo ženskih imena. Žene, koje su većinom bile iz bogatih i aristokratskih obitelji, obrazovane su u sve većem broju. Čitale i pisale su

¹ https://www.treccani.it/enciclopedia/sorelle-d-italia-presenze-e-immagini-femminili_%28Cristiani-d%27Italia%29/ (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

² <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/mozzoni-anna-maria> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

³ <http://rivista.ibc.regione.emilia-romagna.it/xw-200802/xw-200802-a0004/#null> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

svoja autorska dijela. Njihovi radovi objavljivani su u zbirkama i časopisima, često pod pseudonimom, no nerijetko potpisivale su se vlastitim imenom.⁴

To su bile autorice poput Ide Baccini, Matilde Serao, Sibille Aleramo, Francesce Alexander, Mariette Ambrosi, Carmele Ayr Chiari, Carmele Baricelli, Adelaide Bernardini, Emme Boghen Conigliani, Marie Alinde Bonacci Brunamonti, Giorgine Saffi, Clelie Garibaldi, Marice Gregorič-Stepančić, Marie Majocchi, Clementina Laura Majocchi, Evelyn Franceschi Marini, Lina Poletti, Clelie Romano Pellicano, Beatrice Speraz, Ade Negri, Marie Antoniette Torriani, Annie Vivanti i Jessie White.

Gore navedene spisateljice pisale su o politici, ljubavi, strasti, stvarnosti i emocijama. Pisale su o modi i aktualnim događanjima njihovog vremena.

3.1. Ida Baccini

Ida Baccini bila je popularna talijanska novinarka i spisateljica koja je često svoja djela potpisivala pod pseudonimima Manfredo ili Marinella del Rosso. Rođena je u Firenci 1850. godine. Njen otac bio je izdavač knjiga i upoznao je mladu Idu Baccini sa književnosti. Obitelj Baccini preselila se u Genovu, kolijevku iredentizma, 1857. godine gdje je njen otac našao bolji ambijent za rad. No njegova karijera propala je i bili su prisiljeni vratiti se u Firencu živjeti sa njihovom najstarijom kćerkom. Baccini se udala 1868. godine za kipara Vincenza Cerrija iz Livorna, no nakon tri godine rastali su se. Započela je s radom kao učiteljica 1872. u osnovnoj školi u Općini Firenze.

Dala je otkaz poslije pet godina rada jer školski ambijent nije bio pogodan za njeno pedagoško razvijanje te se u potpunosti usredotočila na pisanje dječjih knjiga i članaka. Svoju prvu dječju knjigu *Memorie di un pulcino* (1875.), uz savjet Pietra Dazzija, profesora s Accademie della Crusca, potpisala se samo sa svojim inicijalima kako bi publika imala dojam da je autor muškarac.⁵

Njen sin Manfredo rodio se 1878. godine te nakon njegovog rođenja se u potpunosti usredotočila na njeno stvaralaštvo i njenu književnu karijeru. Objavila je stotinjak knjiga, među kojima i mnogo školskih udžbenika. Njene priče objavljene su raznim časopisima što je doprinijelo njenoj nacionalnoj slavi. Surađivala je s raznim časopisima poput «La Vedetta», «Fanfulla della Domenica», «La Nazione», «La Rivista Europea», «La Gazzetta d'Italia» i «Gazzetta Europea» u kojima je svoje radove potpisivala sa pseudonimom Manfredo. U tom razdoblju, Baccini imala je mogućnost upoznati umjetnike poput Matilde Serao, Carla Collodija, Angela De

⁴ https://www.treccani.it/enciclopedia/la-letteratura-femminile-nell-ottocento_%28Storia-della-civilt%C3%A0-europea-a-cura-di-Umberto-Eco%29/ (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

⁵ <https://www.enciclopediadelledonne.it/biografie/ida-baccini/> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

Gubernatisa, Antonia Fogazzara, Enrica Nencionija, Ubaldina Peruzzija, Telemaca Signorinija i Edmonda De Amicisa.

Zanimali su je časopisi za mlade i djecu poput «Cenerentola», «Il Giornale per bambini» i «Il Giornale dei fanciulli» i preuzela je poziciju urednika časopisa za mlade žene i djevojke zvan «Cordelia», koji je osnovao Angelo de Gubernatis, 1881. godine. Bila je glavni urednik časopisa «Cordelia» sve do njene smrti. Osnovala je časopis za djecu «Giornale per i bambini» 1895. godine za izdavačku kuću Licino Cappelli. Ponovno se udala 1904. godine za Tita Mariottinija, a 1911. umrla je zbog akutnog laringitisa.⁶

3.2. Matilde Serao

Matilde Serao, talijanska spisateljica i novinarka, bila je prva žena u Italiji koja je osnovala i vodila novine zvane «Corriere di Roma». Rođena je u Patrasu 1856. godine. Majka Matilde Serao bila je nasljednica bogate aristokratske grčke obitelji Scanavi. Njen otac bio je novinar i odvjetnik kojega su prognali iz rodnog mjesta zbog neslaganja i neshvaćanja njegove politike. Pobjegao je u Grčku gdje je zarađivao kao učitelj talijanskog jezika. Oženio se za majku Matilde Serao koja je poslije postala muza svoje kćeri.⁷

Matilde Serao živjela je okružena novinama od malih nogu. Otac spisateljice Serao bio je zaposlen kao novinar u Napulju i pisao je za novine «Il Pungolo». S osam godina još nije savladala sposobnost čitanja i pisanja iako se njena majka redovno trudila obrazovati ju. Naučila je pisati i čitati kasnije u životu. Da bi financijski pomogla obitelji zaposlila se kao ispomoć za nacionalne telegrafiste gdje je radila tri godine. Kasnije je o njenom iskustvu napisala knjigu posvećenu ženama koje su se bavile istim poslom naslovljenu *Il romanzo di una fanciulla* (1886.). Iako je većinu vremena provela na poslu, to ju nije usporavalo u njenom književnom usponu.

U slobodno vrijeme pisala je i njeni članci objavljeni su u novinama «Giornale di Napoli». Pisala je kratke priče i novele koje je potpisivala pseudonimom Tuffolina. S dvadeset i dvije godine završila je svoju prvu novelu *Opale* (1878.) koju je objavila u novinama «Corriere del Mattino». Sa dvadeset i šest godina odlučila je preseliti se iz Napulja u Rim gdje je pet godina surađivala na časopisu «Capitan Fracassa» pod

⁶ https://www.treccani.it/enciclopedia/ida-baccini_%28Dizionario-Biografico%29/ (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

⁷ <https://www.enciclopediadelledonne.it/biografie/matilde-serao/> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

pseudonimom Ciquita i objavljivala je razna djela poput romantičnih priča i novela te književnih kritika.⁸

Osigurala je svoje mjesto u modernim dnevnim boravcima gdje su se sastajali književnici kako bi razgovarali i raspravljali o aktualnim temama i književnosti. Ta mjesta bila su puna ljudi gdje se nije bilo lako istaknuti i svi su pokušavali svidjeti se drugima. Takvi prostori nisu bili po njenom ukusu jer je izazivala čuđenje više nego obožavanje zato što nije bila udata. Najsretniji trenutci u rimskim modernim dnevnim boravcima bili su kada bi se njen otac pridružio joj u izdavačkoj kući *Fracassa*. Njena najpoznatija knjiga, *Fantasia* (1883.), nije dobila dobru kritiku sa strane kritičara Edoarda Scarfoglia koji ju je opisao kao mješavinu potpuno neorganskog pisanja, s puno grešaka i mješavinom talijanskih i francuskih dijalekata. Na to je ona, nakon pregledavanja djela, priznala da postoji dosta grešaka, no ne bi ništa promijenila jer te greške, mješavina stilova i dijalekata je to što čini njenu knjigu zanimljivom. Zahvaljujući greškama, njeni čitatelji nikad neće znati što zapravo slijedi na sljedećoj stranici.

Nakon što su se Edoardo Scarfoglio i Matilda Serao upoznali u izdavačkoj kući *Capitan Fracassa*, Serao ostala je iznenađena i oduševljena s tim mladim i inteligentnim kritičarem. Među njima rodila se veza i mladi par vjenčao se 1885. godine. Vijesti o njihovom vjenčanju objavio je talijanski književnik Gabriele D'Annunzio koji je napisao članak u novinama «*La Tribuna*» pod naslovom *Nuptalia*.⁹ Par je imao četvero sinova, od kojih su dvoje bili blizanci, no to nije zaustavilo Serao u njenom književnom stvaralaštvu. Mladi par nije imao samo sentimentalnan već i profesionalni odnos. Scarfoglio htio je osnovati svoje novine i projekt je realizirao 1885. godine kada su zajedno osnovali «*Il Corriere di Roma*». Serao je često u novinama objavljivala svoje radove i tražila suradnike. Nažalost novine nisu doživjele veliki uspjeh zbog velike konkurencije s drugim novinama poput «*La Tribuna*». Uzevši inspiraciju iz tog iskustva, Serao objavila njen roman pod naslovom *Vita e avventure di Riccardo Joanna* (1887.) koji je Benedetto Croce opisao kao romanom novinarstva. Novinarstvo je za Serao bio život opažanja, tradicija i normi kojih je opisivala u svojim romanima.

Kritičari su njene romane poput *Cuore infermo* (1881.) i *Addio amore* (1890.) opisali kao svjetske novinarske romane. Njeni romani, zapažanja i savršena opisivanja stvarnog života, društvenih kostima i normi dokazali publici i kritičarima da

⁸ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55456> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

⁹ <https://www.pontelandolfonews.com/napoletanita/dannunzio-napoli-e-a-vucchella/> (Pristupljeno 5. rujna 2023.)

Serao ima novinarstvo u krvi. Njen stil opisivanja mode, hrane, sportova, svjetskih događaja, novosti, običaja i tradicija privlačio je publiku u velikom broju.

Uz druge časopise, objavljivala je svoje radove i u glavnom ženskom časopisu tog razdoblja «Giornale delle Donne». Jedan od njenih najvažnijih članaka u novinama «Corriere di Roma» naslovljen je *Come muoiono le maestre*, govori o situaciji učiteljica osnovnih škola nakon što se učiteljica Italia Donati ubila povodom istrage novina «Corriere della sera».

Novine «Il Corriere di Roma» spisateljice Serao i njenog muža propale su i uvele obitelj u tešku financijsku situaciju. Bankar Matteo Schilizziji iz Napulja predložio je paru pisati za njegove novine «Corriere del Mattino» i obećao im otplatiti sve dugove. Par je prihvatio Schilizzijev prijedlog i preselio se u Napulj. «Corriere di Roma» utihnuo je 1887. godine i ujedinio se s «Corriere del Mattino». Njihovo ujedinjenje dalo je život novim novinama «Corriere di Napoli» čiji je prvi broj objavljen 1888. godine. Serao je započela tražiti suradnike za novine, a na njen poziv odazvali su se autori Giosuè Carducci, Gabriele D'Annunzio i Salvatore Di Giacomo. Par je napustio «Corriere di Napoli» 1891. godine i odlučili su ponovno osnovati svoje novine. «Il Mattino» počeo je izlaziti 1892. godine te je Serao potpisivala svoje članke sa pseudonimom Gibus. Par se rastao iste godine.¹⁰

Matilde Serao odlučila je promisliti o životu, a Scarfoglio započeo je aferu s jednom mladom glumicom koja je ostala u drugom stanju. Nekoliko tjedana nakon njihovog rastanka, njen potpis je u potpunosti nestao iz novina «Il Mattino». Serao započela je s radom za časopis «La Settimana» koji nije imao veliku popularnost i rubrika *Api, mosconi e vespe* spisateljice Serao donijela im je uspjeh. Rubrika izlazila je u časopisu «La Settimana» i u drugim novinama čak 41. godinu, a dobila je novo ime *Mosconi* 1896. godine.

Njeno stvaralaštvo nastavilo se tako što je u rubrici pisala o svakodnevnom životu, realnosti te je svakodnevne probleme opisivala kao mosconi (muhe). U njen život ušao je novinar Giuseppe Natale 1903. godine, a »1904. sama je osnovala dnevnik «Il Giorno», kojemu je bila glavnom urednicom do smrti«. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.). Serao je prva žena u povijesti talijanskog novinarstva koja je osnovala i vodila svoje novine te bila je direktna konkurencija novinama svojeg muža, «Il Mattino». Njene novine bile su mirnije, bez puno polemika što je osiguralo njen uspjeh.¹¹

¹⁰ <https://wfpp.columbia.edu/pioneer/ccp-matilde-serao/> (Pristupljeno 5. rujna 2023.)

¹¹ <https://www.encyclopediadelledonne.it/biografie/matilde-serao/> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

Iz veze s novinarom Nataleom rodila se kćerka Eleonora nazvana po njevoj prijateljici Eleonori Duse, poznatoj talijanskoj glumici. Preuzela je vodstvo tjednika «La moda del giorno» (Moda dana) 1911. godine. Nakon smrti bivšeg muža, 1917. godine, udala se za Giuseppea Natelea koji je umro brzo nakon. Serao je nastavila s radom i 1926. bila je nominirana za Nobelovu nagradu za književnost, no njenu kandidaturu zaustavio je sam Mussolini. Spisateljica je širila antifašističke ideale. Matilde Serao umrla je 1927. od infarkta tijekom pisanja njenog zadnjeg djela.¹²

3.3. Ada Negri

Ada Negri bila je talijanska pjesnikinja, spisateljica i učiteljica. Prva je i jedina žena koja je priznata kao spisateljica u *Accademia d'Italia* (Talijanska kraljevska akademija). Ada Negri rođena je u gradu Lodi 1870. godine. Njena obitelj nije bila bogatog podrijetla i djetinjstvo je provela u palači gdje je njena baka radila za bogatu obitelj Barni. Kao dijete znala je dugo sjediti na ulazu palače i gledati ljude u prolazu što je opisala u svojem autobiografskom romanu *Stella mattutina* objavljenom 1921. godine.

Sa samo godinu dana izgubila je oca, a majka započela je s radom u tvornici kako bi priuštila školovanje svoje kćeri. Ada Negri je završila svoje školovanje i započela je s radom kao učiteljica za djecu školske dobi. Prvi posao dobila je u Ženskom Kolegiju u gradu Codogno 1887. godine, no njeno pravo iskustvo kao učiteljica započelo je tek 1888. u osnovnoj školi u Motta Visconti.

U slobodno vrijeme pisala je pjesme i objavljivala je svoja djela u novinama «Fanfulla». «Njeno pjesničko zvanje poticalo ju je da usred noći piše kao da joj netko diktira već osmišljene stihove». (Dedola, 2013.) Pjesme napisane u ovom razdoblju života, Negri je objavila u zbirci pjesama *Fatalità* (1892.) koja joj je donijela veliki uspjeh. Zbog velikog uspjeha zbirke ministar Giuseppe Zanardelli dao joj je titulu docentice na Višem institutu „Gaetana Agnesi“ u Milanu.¹³

U Milanu došla je u kontakt sa socijalizmom i se često dopisivala s Ettoreom Patrizijem, novinarom i članom Talijanske socijalističke partije te upoznala je Filippa Turatija, Benita Mussolinija i Annu Kuliscioff. Negri dobila je nagradu Giannina Milli 1894. godine za njene pjesme i iste godine objavila je svoju drugu zbirku pjesama nazvanu *Tempeste* koja nije doživjela veliki uspjeh. Zbirka *Tempeste* dobila je lošu kritiku sa strane talijanskog pjesnika Luigija Pirandella koji je istaknuo da su njen ton i jezik u zbirci previše retorični.¹⁴ Ubrzano se udala za Giovannija Garlandu 1896.

¹² <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0045.html> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

¹³ <https://www.adanegri.it/node/51> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

¹⁴ <https://www.liberliber.it/online/autori/autori-n/ada-negri/tempeste/> (Pristupljeno 12. rujna 2023.)

godine s kojim je dobila kćerku Biancu. Kćerke Bianca i Vittoria bile su njene muze i posvetila im je puno pjesama.

Njena životna iskustva preoblikovala su način pisanja i stil autorice te su njena djela postala introspektivna i autobiografska kao što je istaknuto u zbirci pjesama *Maternità* (1904.). Negri se rastavila 1913. kada se preselila u Zurig gdje je ostala živjeti sve do Prvog svjetskog rata. U Zurigu je upoznala mnogo drugih pisaca i pjesnika te je napisala zbirku pjesama *Esilio* (1914.) i zbirku novela *Le solitarie* (1917.). Sljedeće godine objavila je *Orazioni* (1918.), zbirku patriotskih oda.

Saznajemo iz pisama poslanih glumici Paoli Pezzaglia, koja je njenu poeziju izvodila na kazališnoj sceni, da se 1915. Negri vratila u svoj rodni grad Lodi. S godinama se njena poezija mijenjala i poprimila je sentimentalnu notu. Spisateljica Negri objavljuje novu zbirku pjesama *Il libro di Mara* (1919.), neobičnu zbirku konzervativnih i katoličkih pjesama. Godinu nakon što se njena kćerka Bianca udala, Negri je objavila svoju autobiografsku knjigu *Stella mattutina* (1921.). Nominirana za Nobelovu nagradu za književnost 1926. i 1927. godine. U tom razdoblju živjela je u Paviji i bila je jako povezana s palačom Cornazzani gdje su živjeli Ugo Foscolo i Albert Einstein. Dobila je nagradu Mussolini za karijeru 1931. godine. Ta nagrada osigurala je njen ulazak u *Accademia d'Italia* 1940. godine. No njen život već je bio pri kraju, zatvorila se u sebe i usredotočila se na religiju. Umrla je 1945. u Milanu, a 1976. njeni posmrtni ostaci preseljeni su u antičku Crkvu Sv. Franje u Lodi.¹⁵

3.4. Lina Poletti

Lina Poletti je pseudonim spisateljice Coedule Poletti, talijanske autorice i feministice. Poletti je među prvim ženama u Italiji koja je otvoreno govorila o svojoj seksualnoj orijentaciji i njenim homoseksualnim vezama. Rođena je 1885. u Ravenni. Nakon što je završila svoje sveučilišno obrazovanje, diplomirala je s Giovannijem Pascolijem na Sveučilištu u Bologni. Njeni poznanici često su je opisivali kao predivnu ženu i velikim buntovnikom, često je nosila tadašnju mušku odjeću i obuću te njene veze sa spisateljicom Sibillom Aleramo i glumicom Eleonorom Duse bile su poznate u talijanskom književnom krugu.

Udala se za Santog Muratorija, njenog prijatelja iz djetinjstva, direktorom knjižnice *Biblioteca Classense*, gradske knjižnice Ravenne. Njena veza sa Sibillom Aleramo započela je 1908. godine kada su se upoznale na *Congresso nazionale delle donne italiane* (Nacionalni kongres talijanskih žena). Kako bi bila s Linom Poletti, Aleramo je napustila svog dugogodišnjeg partnera Giovannija Cenu i

¹⁵ https://www.treccani.it/enciclopedia/ada-negri_%28Dizionario-Biografico%29/ (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

pokušala je nagovoriti Poletti na poligamiju. Poletti je odbila tu ideju i stala je na kraj vezi koja je trajala samih godinu dana. Nakon prekida sa Sibillom Aleramo, upoznala je slavnu talijansku glumicu Eleonoru Duse koja je prolazila kroz kreativnu krizu te su putovale zajedno. Par je živio zajedno u Rimu, Firenci i Veneciji. Iako je njihova veza bila strastvena, trajala je same dvije godine i nakon velike svađe odlučile su otići svaka svojim putem.¹⁶

Njihov rastanak nije imao pozitivan kraj. Poletti trebala je zatražiti legalnu pomoć kako bi vratila svoja djela i manuskripte na kojima je radila. Nakon prekida s glumicom Eleonorom Duse, Lina Poletti započela je vezu s groficom Eugeniom Rasponi Murat, aristokratkinjom i feministicom iz Ravenne, sestrom Gabrielle Rasponi Spalletti. Njihova veza potrajala je četrdeset godina, od 1918. sve do smrti grofice 1958. godine.

Poletti je nastavila raditi na svom književnom stvaralaštvu te je napisala je poemu *Il poema della Guerra* (1918.) i nekoliko eseja koje je posvetila Danteu Alighieriju, Giovanniju Pascoliju i Giosuéu Carducciju. Nastavila se boriti za emancipaciju žena u svom svakidašnjem životu i u njenim djelima. Sva njena pjesnička djela pisana su pod utjecajem D'Annunzijevog dekadentizma i Carduccijevog klasicizma. Lina Poletti umrla je 1971. u Sanremu te je njen život, nedavno, bio proučavan zbog njenog pogleda na slobodu među spolovima.¹⁷

3.5. Adelaide Capuana Bernardini

Adelaide Capuana Bernardini bila je talijanska spisateljica, prevoditeljica, kritičarka, pjesnikinja i dramaturginja koja je pisala pod pseudonimom Chimera. Rođena je u Umbriji, u gradu Narni 1872. godine. Počela je pisati pjesme i novele od malih nogu. Otišla je iz Italije kako bi slijedila čovjeka kojeg je voljela, časnika vojske, od Smirne do Konstantinopola. Par se doselio u Rim 1895. godine gdje ju je časnik napustio, a Bernardini pokušala je oduzeti si život uzevši veliku dozu opijuma u sobi hotela Cavour.

Preživjela je pokušaj samoubojstva, njena oproštajna poruka objavljena je u novinama te zadobila je srca mnogih i očarala je spisatelja Luigia Capuanu. Capuana započeo se dopisivati sa spisateljicom i ponudio joj je posao kopista, tajnice i kustosa njegove knjižnice. Posao omogućio je spisateljici da se usredotoči na njeno pisanje. Capuana ju je upoznao s književnim svijetom i književnicima koji su se nalazili u tom razdoblju u Rimu. Capuanova pomoć omogućila je Bernardini da svoje radove objavljuje regularno u mnogo poznatih novina tog razdoblja poput

¹⁶ <https://www.feniceinpiigiamia.it/sibilla-aleramo-e-lina-cordula-poletti/> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

¹⁷ <https://www.aletes.it/lina-poletti/> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

«Fanfulla della domenica», «La Donna», «Cordelia», «Nuova Antologia», itd. Uz njene redovne publikacije u novinama, bavila se i kazališnim dramama te je radila s Ninom Martogliom, Giovannijem Grassom i Angelom Muscom. Dok je njena popularnost rasla, dolazilo je i do neslaganja s drugim kritičarima, piscima i umjetnicima koji su pokušali umanjiti vrijednost i važnost njenih radova. Mislili su da je za njen uspjeh odgovoran isključivo Luigi Capuana.¹⁸

Veza između Bernardini i Capuane rasplamsala se i 1902. godine preselili su se u Kataniju gdje je Capuana započeo s radom na Leksikografskoj i stilističkoj katedri. Par se vjenčao 1908. godine i kao svjedoka imali su književnika Giovannija Vergu. Njena sreća nije dugo potrajala zbog loših komentara o njoj koji su se širili u književnom svijetu. Mara Antelling opisala ju je kao «sponzoriranu femme de lettres» (Londra in italiano, 2016.) te ju je izbacila iz kataloga talijanskih spisateljica. Kritika spisateljice Antelling bila objavljena u časopisu «Poesia» koja je privukla pažnju Filippa Tommasa Marinettija. Marinetti kontaktirao je spisateljicu Bernardini praveći se da želi objaviti njen manuskript *Sottovoce* u izdavačkoj kući časopisa «Poesia» uz uvjet da naslov promijeni u nešto što će se više slagati uz futurizam i njenom opisu iz prijašnjih članaka o manuskriptu. Bernardini je odbila ponudu i, nakon što je bila prisiljena naći drugu izdavačku kuću, u predgovoru je objasnila publici njenu stranu priče. Manuskript *Sottovoce* spisateljice Bernardini objavljen je 1898. godine. No najpoznatija polemika u životu spisateljice je ona koju je započeo slavni pisac i dramaturg Luigi Pirandello.¹⁹

Nakon smrti Luigija Capuane, Pirandellovog prijatelja, slavni pisac i Bernardini nisu se slagali. Bernardini je zaprijetila, 1922. godine, da će staviti na aukciju original manuskripta *I Malavoglia* (1881.) što bi naškodilo njegovom ugledu. Poslala je pismo redateljima novina «Il Giornale d'Italia» u kojem je istaknula da je njegova komedija *Vestire gli ignudi* (1922.) plagijat novele Capuane *Dal taccuino di Ada* (1898.). Od naslova do radnje, novela je inspirirana detaljima života Capuane i Bernardini, Pirandellova komedija priča o pokušaju samoubojstva spisateljice i drugim događajima iz života para. Pirandello nikad nije podržavao njihovu vezu i optužbi »odgovorio je javno u novinama «L'Epoca» gdje je napisao da je inspiraciju uzeo iz pravog života, iz jednog dobrotvornog slučaja« (Rizzo, 2021.). Njihova svađa

¹⁸ <https://vitaminevaganti.com/2021/05/15/adelaide-bernardini-capuana-dalla-parte-delle-donne/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

¹⁹ <https://www.londrainitaliano.it/adelaide-bernardini-capuana-la-scrittrice-narnese-antipatica-a-verga-e-pirandello/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

omogućila je široj publici da zavire u privatan život spisateljice. Adelaide Capuana Bernardini umrla je 1944. godine u Mineu.²⁰

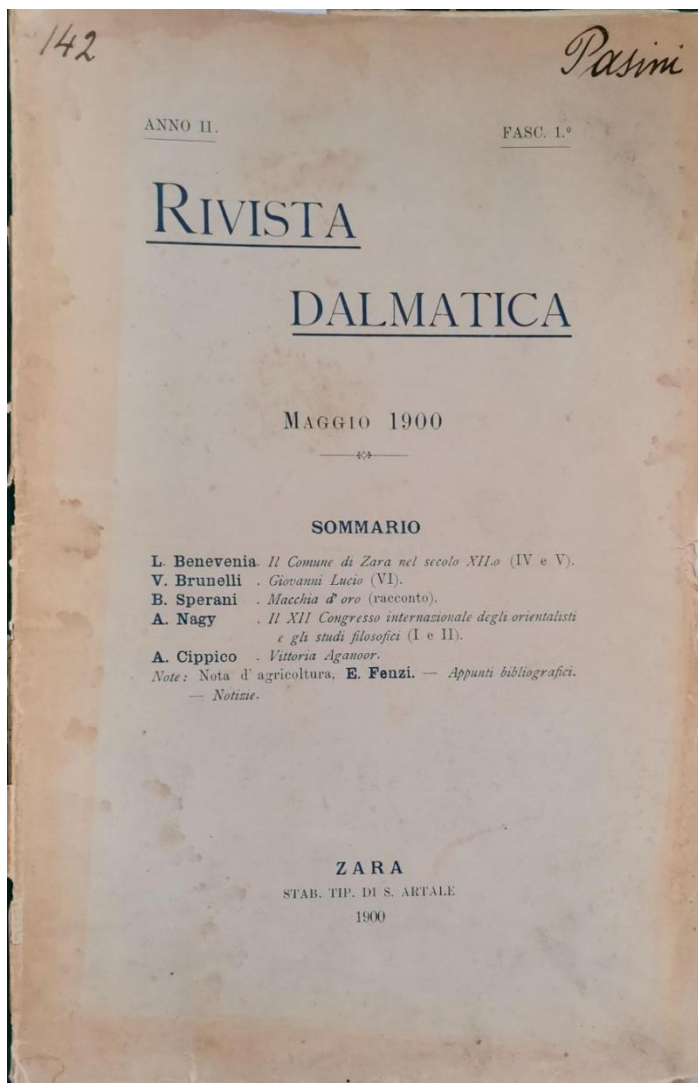
3.6. Beatrice Speraz

Beatrice Speraz, najpoznatija po svom pseudonimu Bruno Sperani, bila je talijanska spisateljica. Rođena je 1839. u Solinu i njeno puno ime je Vincenza Pletti Rosic Pare-Sperac. Njeni roditelji bili su Marin Sperac i Elena Mariana Teresa Alessandri. Otac joj je slavenskog podrijetla i nije bio plemićke obitelji dok njena majka pripadala je staroj talijanskoj plemićkoj obitelji iz Istre. Etnička i socijalna razlika među njenim roditeljima imala je veliki utjecaj na život mlade Beatrice Speraz.²¹

U svom autobiografskom romanu *Ricordi della mia infanzia in Dalmazia* (1915.) opisala je razliku mišljenja te privlačenje i odbojnost siromaške i plemićke krvi u njoj. S devet godina izgubila je oba roditelja i otišla je živjeti kod djeda i bake s majčine strane. Tih godina obrazovala se te je čitala talijanske i njemačke klasike. Radovi i pjesme talijanskog spisatelja Giacoma Leopardija najviše su ju privlačili. Udala se za grofa Giuseppea Vatta iz Pirana 1857. godine, književnika starijeg od nje s kojim je kasnije imala troje djece, jednog sina i dvije kćerke.

²⁰ <https://vitaminevaganti.com/2021/05/15/adelaide-bernardini-capuana-dalla-parte-delle-donne/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

²¹ Biuk, A. T., 2018. *Život i književno stvaralaštvo Beatrice Speraz*. *Tusculum, časopis za solinske teme*, Issue 11, pp. 177-186.

Slika 1 U sadržaju ovog broja časopisa «Rivista Dalmatica» nalazi se pseudonim Beatrice Speraz, Bruno Sperani²²

Brak mladog para bio je mučan i kratak. Njen sin Domenico Vatta, pjesnik i književnik iredentist, pisao je o njihovom braku kao prisiljenim i loše podešenim. Speraz napustila je muža i djecu 1864. godine i otišla u Trst gdje je podučavala u talijanskoj jezičnoj školi. Upoznala mladog Emilia Trevesa u kafiću Cafè Tommaseo. Traveso je osnovao izdavačku kuću *Editori della Biblioteca utile* i bio je zaslužan za razvoj njenog pisanja. »Beatrice Speraz, kao i brojne druge književnice Ottocenta, koristi pseudonime pri objavljivanju svojih članaka i romana u nastavcima; prvo izdanje romana Cesare (1879.) potpisala je pseudonimom Bruno Sperani, kojega je nadalje stalno koristila kao svoje umjetničko ime« (Biuk, 2018.) No ubrzo je upoznala i zaljubila se u Giuseppea Levija, potomka židovske aristokratske obitelji iz Trsta, s kojim se preselila u Bolognu. Par je zajedno imao četiri kćerke. Nakon što je par dao

²² Sperani, B., 1900.. Macchia d'oro. *Rivista Dalmatica*, I(II), p. 1.

svoje kćerke na čuvanje obitelji Levi, preselili su se u Firencu, grad s kojim je Speraz dugo bila fascinirana.²³

U Firenci je surađivala s novinama «La Nazione» gdje je pisala o svakidašnjim svjetskim događajima, umjetnosti i glazbi te surađivala s novinama «Gazzeta Piemontese» i «Caffaro». Objavila je svoj prvi roman *Due madri* (1897.). Nakon što se par odlučio preseliti u Milano, Giuseppe Levi neočekivano umire ostavljajući spisateljicu samu i dezorijentiranu. Speraz se preselila u Milano, glavni grad ekonomije u Italiji i tehnološki najrazvijeniji grad.

Započela je suradnju s mnogo časopisa i novina, među kojim «Corriere della Sera» i «Perseveranza», pod pseudonimima Livia ili Donna Isabella, no na kraju se odlučila za pseudonim Bruno Sperani. U kafićima poput Caffè Cova i Caffè Teatro Manzoni, gdje su se skupljali intelektualci orijentalizma i književnici Milana, upoznala je mnogo autora te je posjećivala salone talijanske patriotkinje Terese Berre zajedno sa spisateljima poput Verge, Marie Antoniette Torriani, Emmanuelea Navarra della Miraglie, Giovannija Viscontija Venose. Prevela je djelo *Il violinista* Hansa Christiana Andersena (1879.) za izdavačku kuću Treves. Roman *Veronica Grandi* objavila 1883. godine u nastavcima koji su izlazili u novinama "La Nazione", a 1884. objavila je i roman *L'ingranaggio*.

Za novine "Il Corriere" objavila je roman *Numeri e sogni* (1887.), jako hvaljen roman u feminističkim i socijalističkim ambijentima. Roman *Tre donne* objavila je 1891. godine. Vespasiana Bignamija, osnivača Umjetničke Obitelji Milana i Udruge visoke umjetnosti stalnog postava, upoznala je 1885. godine s kojim je započela romantičnu vezu i vjenčala se 1914., petnaest godina nakon smrti njenog muža, Giuseppea Vatte.

Tema koja se provlači kroz sva djela Bruna Speranija je snažna društvena kritika. Njeni modeli su Émile Zola i Alphonse Daudet. Na stranicama njezinih priča osjeti se da postoji već zapisana sudbina protagonista. Voljela je psihičku i socijalnu složenost ljudskog mozga i ljudskih odnosa poput odnosa žene i muškarca. Bila je aktivna i u borbi za emancipaciju žena, borbi za uvođenje rastave, itd. Beatrice Speraz umrla je 1923. i pokopana je u Milanu.²⁴

²³ <https://www.rose.uzh.ch/doktorat/romanistik/scrittrici9cento/biografia-di-bruno-sperani/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

²⁴ Biuk, A. T., 2018.. Život i književno stvaralaštvo Beatrice Speraz. *Tusculum, časopis za solinske teme*, Issue 11, pp. 177-186.

4. Život i angažman Vittorije Aganoor Pompilj

Spisateljica Vittoria Aganoor Pompilj je talijanska književnica koju se rijetko spominje kada se govori o spisateljicama 19. stoljeća. Mnogi njene pjesme opisuju kao nezaboravne i unikatne koje će ostati zauvijek u sjećanju. Vittoria Aganoor rođena je u Padovi, 26. svibnja 1855. u plemićkoj obitelji armenskog podrijetla. Njen otac, grof Edoardo Aganoor, bio joj je velika inspiracija. Njegova obitelj je Armenskog podrijetla te se u 11. stoljeću preselila u Perziju, u grad Julfa. Obitelj njenog oca doprinijela je gradnji i osnivanju škola za mlade armenijske aristokrate: Collège Raphaël u Parizu i Collegio Moorat u Veneciji.

Edoardo Aganoor se oženio s Giuseppinom Pacini 1847. godine i zajedno su se preselili u Padovu u „*Casa degli Armeni*“ (Kuća Armenaca) gdje su Vittorija Aganoor i njene sestre Angelica, Virginia, Mary i Elena provele svoje djetinjstvo. Njen otac putovao je Europom, Azijom i najviše Indijom te je uvijek svojim kćerkama pričao priče o njegovim putovanjima i opisivao izgled Indije u najsitnije detalje. Očeve priče fascinirale su malu Vittoriju Aganoor i inspirirale ju. Zahvaljujući očevim pričama rodila se njena ljubav prema književnosti i prema poeziji. Od malih nogu učila je o književnosti s učiteljem Andreom Maffei.²⁵

Njena majka, Giuseppina Pacini Aganoor, brinula se o njihovom kućanstvu, obrazovanju i podržavala je ljubav prema književnosti i poeziji njenih kćerka te zaposlila je talijanskog pjesnika Giacoma Zanellu kao njihovog mentora. Zanella pisao je o svojoj domovini, psihi, o selu i skromnim ljudima koje je upoznao putem, o ujedinjenju njegove domovine, Italije, o industrijalizmu i svojoj obitelji. No, jedna od najzanimljivijih tema o kojima je pisao je kozmos zato što više nije gledao prema svemiru kroz oči romantizma nego je u nebo gledao u duhu znanosti. To nije bila uobičajena znanstvena lirika, on je u tom golemom svemirskom prostranstvu vidio pravu moć Boga i divio se savršenstvu prirode koja se konstantno obnavlja. Nakon

²⁵ Andrea Maffei bio je talijanski pjesnik i prevoditelj. Njegova ljubav za njemački romantizam rodila se kada je otišao živjeti kod ujka u Monako. Nakon njegovog povratka u Italiju, nastavio je istraživati i učiti u romantizmu te često je putovao u Njemačku kako bi imao izravan kontakt s književnicima i književnim događajima. Započeo je svoju karijeru 1818. godine s publikacijom prijevoda *Idilični* Salomona Gessnera koja je bila hvaljena i doživjela mnogo izdanja. Proveo je i tri godine u Veroni gdje je upoznao puno velikih književnika i pjesnika njegovog vremena. Potom je dvadeset godina prevodio djela Friedricha Schillera koja su Talijanima bila potpuno nepoznata zbog manjka talijanskih verzija. Htio je prevesti djela na najbolji način koji je mogao. Objavljivanje Schillerovih drama prošlo je odlično i talijanska publika bila je oduševljena, a kritičari su ih spremni dočekali s puno pohvala. Maffei smatrao je prevođenje kao jedan oblik umjetnosti i niti jedan prevoditelj nema isti stil prevođenja. <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0001.ita.html> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

divljenja svemiru došao je i strah od nepoznatog, osjećaj beznačajnosti ljudi i Zemlje u usporedbi s veličinom svemira.²⁶

*L'oro dei tuoi capelli
Incontra,
già da lontano,
i miei occhi
ed è presagio
del tuo corpo
che con grazia nuota
nell'aria
muovendo un profumo di donna
che non ha confini
e
ovunque
trova il mio amore.*

Pjesma Oro Giacoma Zanella ²⁷

Giacomo Zanella podučavao je sestre Aganoor od 1863. do 1872. godine i bio je jedan od prvih osoba koji je primijetio pjesme Vittorie Aganoor i njene sestre Elene. Dokaz njenog školovanja možemo naći u pismima kojim je pisala Zanelli gdje opisuje njen entuzijazam tijekom čitanja Petrarkinih i Danteovih djela. Aganoor čitala je i djela stranih autora poput Charlesa Baudelairea, Byrona i Gottholda Ephraima Lessinga. S velikim interesom pratila je književne časopise kao «Fanfulla della Domenica», «Illustrazione Italiana» i «Rivista Nuova di Napoli». Kada bi uzela

²⁶ Giacomo Zanella bio je talijanski pjesnik, svećenik i prevoditelj, poznat po njegovim pjesmama koje su uspoređivane s poezijom talijanskih velikana tog vremena, Leopardija i Carduccija. Zanellijeva poezija bila je mješavina kasnog romantizma, realizma i neoklasicizma te vukao je inspiraciju i iz pozitivizma. Najveća inspiracija za njegovo stvaralaštvo bio je Homer. Htio je da njegovi stihovi prenose istu ljepotu kao i Homerova dijela. Bio je perfekcionista i težio je preciznosti, čistoći i nevinosti figura te bio je jako strog prema pjesništvu svog vremena. U zbirci pjesama *Astichello*, objavljenoj u 1884. godine, možemo pronaći pjesme koje su ispunjene detaljima i jednostavnošću osjećaja. Inspiraciju za zbirku soneta pjesnik našao je u prirodi i njenim najmanjim detaljima koje je on savršeno prenio na papir.

https://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-zanella_%28Dizionario-Biografico%29/ (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

²⁷ <https://www.pensieriparole.it/poesie/poesie-personali/poesia-143650> (Pristupljeno 27. srpnja 2023.)

stanku od čitanja, sastavljala je pjesme kako bi učila izražavati svoje emocije i svoje pjesničko znanje na harmoničan i elegantan način. Bila je sramežljiva djevojka, rijetko je pokazivala drugima svoje pjesme. Iako se njena obitelj preselila u Veneciju, ona se često vraćala u Padovu kako bi nastavila učiti pod mentorstvom Giacomina Zanella. Zanella je 1876. godine objavio esej gdje je istaknuo nekoliko njenih autorskih pjesama i nekoliko pjesama njene sestre Elene Aganoor. Njeno obrazovanje sa Zanellom završilo je te iste godine jer se obitelj Aganoor preselila u Napulj gdje je Vittoria Aganoor upoznala Enrica Nencionija.²⁸ Nencioni upoznao ju je sa stranom književnošću i pomogao je poboljšati njen talent za pjesništvo.²⁹

U Napulju Aganoor je upoznala i bila je kratko zaručena s Pasqualem Grimaniem, nasljednikom venecijanskih duždeva koji nije imao nikakve ekonomske ni političke moći. Uz podršku njene obitelji i prijatelja prekinuli su zaruke 1877. godine. Ubrzo nakon, razvila je afinitet prema Domenicu Ciampoliju, talijanskom romanopiscu koji je bio česti gost njene obitelji i preveo je jednu od njenih pjesama na grčki. No kada je obitelj Aganoor otkrila da prijevod nije bio njegov autorski rad, Ciampoli je izbačen iz njihovog društvenog kruga. Ciampoli je zaprijetio obitelji Aganoor kako će objaviti jednu od pjesama Vittorije Aganoor pisanih u Martellijanovim stihovima koju je ukrao.

Konflikt se riješio bez ikakvih skandala, »no ponos njen bio je ranjen i otkrila je da ljudska taština i ponos mogu biti lažljivi i smionici« (Chemello, 2004.). Aganoor bila je povezana sa svojim ocem i njegova smrt ostavila je ranu na njenom srcu. Nakon očeve smrti vratila se u Veneciju, 1890. godine, i održavala je vezu s armenskom zajednicom *Isola di San Lazzaro* (Otok Sv. Lazara), znanu i kao *Isola degli Armeni* (Armenski otok). Njen otac bio je jako vezan uz venecijansku armensku zajednicu gdje je pronašao puno prijatelja i poznanika s istim podrijetlom i vjerom.³⁰

²⁸ Enrico Nencioni bio je talijanski pjesnik i prevoditelj koji je, na razliku od svojih kolega, volio romantizam i strane pisce te je našao inspiraciju u misticizmu smrti. Pomagao je širenju svojih radova i stranih radova zahvaljujući njegovoj kritici pjesama engleskog pjesnika Roberta Browninga. Njegovo najpoznatije djelo je zbirka pjesama, *Poesie* (1880.), u kojoj se nalaze sve njegove pjesme sastavljene između 1855. i 1862. godine. Pjesme slične su stilu talijanskog pjesnika Carduccija s klasičnim naglascima i oblicima te, zahvaljujući njegovom znanju o stranim europskim stilovima, bavi se konvencionalnim temama kasnog romantizma. Međutim, najpoznatiji je po njegovom radu kao novinar i kritičar. U kritikama uvijek bio nezadovoljan i protivio se svemu te je često ubacivao njegov osobni utisak i njegova sjećanja o drugim djelima iz njegovog bogatog književnog pamćenja. https://www.treccani.it/enciclopedia/enrico-nencioni_%28Dizionario-Biografico%29/ (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

²⁹ <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/pompilj-vittoria-aganoor-1855-1910> (Pristupljeno 27. srpnja 2023.)

³⁰ <https://www.galileumautografi.com/autore.php?id=1015&nome=pompilj-aganoor-vittoria> (Pristupljeno 30. srpnja 2023.)

U ovom razdoblju napisala je puno pisama koji su dokaz njene inteligencije i aktivnosti u aristokratskom društvu, a nekoliko je njenih pjesama izdano po raznim književnim časopisima. Obiteljski dnevni boravak obišli su puno mladih pjesnika, novinara i pisaca koji su obožavali egzotičnu ljepotu, veseo karakter i elegantno držanje Vittorie Aganoor, no ona je bila usredotočena na njenu edukaciju, stvaralaštvo i čitanje. Opisivana je kao «ugodna i pristojna osoba izvana, no skrivala je svoj melankoličan i mučen karakter od javnosti. Svoje osjećaje izražavala je putem pjesama koje su za temu imale nemogućnost komunikacije, želju za smrću i moći, želju za slobodom od pravila i ograničenja» (Galileum Autografi, n.d.). Čitala je puno časopisa, knjiga, dopisivala se sa svojim poznanicima i prijateljima s kojima je htjela održati značajne veze.

Njena pisma otkrivaju da je pod svoje krilo uzela puno mladih autora i učila ih o književnosti. Jedan od najbližih njenih prijatelja bio je i talijanski pjesnik Domenico Gnoli s kojim se često dopisivala. Njihovo prijateljstvo započelo je kada je spisateljica Aganoor odlučila poslati jednu od njenih pjesama Gnoliju kako bi ju objavila u njegovom časopisu. Nakon dugog dopisivanja odlučili su se sastati u Veneciji.³¹

Vittoria Aganoor posvetila je nekoliko ljubavnih stihova Domenicu Gnoli ³² koji su inspirirali pisca i dramaturga Luigija Pirandella u pisanju drame *Quando si è*

³¹ https://iris.unife.it/retrieve/0ab4243c-3f06-4415-b3b7-28f0820201d9/AMMay2023_96-109.pdf
(Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

³² Domenico Gnoli bio je talijanski pjesnik, pisac i odvjetnik. Imao je desetero djece sa ženom Maddalenom Dini koji su bili njegova inspiracija za njegovo stvaralaštvo. Volio je prenositi njegovo znanje o književnosti. Bio je eklektičan čovjek pun kulture koju je hranio znatiželjom i čitanjem raznih književnih djela. Osnovao je *Archivio storico dell'arte* (Povijesni arhiv umjetnosti) 1888. godine i , 1897. godine, talijanski časopis «Rivista d'Italia» te je dugo upravljao periodičnom publikacijom «Nuova Antologia» koja je izlazila tri puta godišnje. Poznat je po svojoj ljubavi prema kulturi, umjetnosti. Bio je i književni kritičar i epigrafist. Njegovi najpoznatiji epigrafi nalaze se na Pantheonovom trgu kako bi komemorirali jednu od rimskih stanki talijanskog velikana Ludovica Ariosta, na kući u ulici del Corso gdje je živio J.W. Goethe te na zidu jedne vojarnje Sv. Franje u Ripi kao sjećanje na talijanske bersaljere u Sciari esc-Sciat. Bio je pjesnik koji je bio dio rimske škole pjesnika i, u prvom razdoblju svog stvaralaštva, pisao je pod pseudonimom Dario Gaddi. Pjesme koje je napisao pod pseudonimom kritičari su, koji su pročitali njegov manuskript, opisali kao lijepim i elegantnim te jedva čekaju njihovu publikaciju. Objavio je *Fra terra ed astri* (1903.) pod heteronimom Giulio Orsini te je, u 65. godini života, „prevario“ književne kritičare koji su povjerovali da je autor tog djela mladi, novi autor i naknadno bili razočarani kada su otkrili da je pravi autor djela upravo Gnoli. https://www.treccani.it/enciclopedia/domenico-gnoli_res-2694bc22-87ee-11dc-8e9d-0016357eee51_%28Dizionario-Biografico%29/ (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

qualcuno prvi put prikazana 1933. godine u kazalištu Odeon u Buenos Airesu. Neke od drugih njegovih poznatih djela su *Jacovella* (1905.), *Oleandri* (1907.), *Solitudini* (1907.), *Eros* (1896.), *Odi tiberine* (1879.), *I Canti del Palatino. Nuove solitudini* (1923.) koje su izdane posthumno s kronološki poredanim pjesmama napisanih između 1910. i 1914. godine.

Dunque domani! Il bosco esulta al mite

sole. Ho da dirvi tante cose, tante

cose! Vi condurrò sotto le piante

alte, con me; solo con me! Venite!

Forse... - Chi sa? – non vi potrò parlare

subito. Forse, finalmente sola

con voi, cercherò invano una parola.

Ebbene! Noi staremo ad ascoltare.

Staremo ad ascoltare i mormoranti

rami, nello spavento dell'ebrezza;

senza uno sguardo, senza una carezza,

pallidi in volto come agonizzanti. (Pjesma *Finalmente!* Vittorije Aganoor Pompilj iz zbirke *Leggenda eterna*).³³

Vittoria Aganoor i Domenico Gnoli često su se dopisivali putem pisama sve do njenog vjenčanja te zbirka njihovih pisama objavljena je posthumno 1976. u knjizi *Lettere a Domenico Gnoli*.

Vittoria Aganoor dugo se brinula o svojoj majci i sestri koje su zbog bolesti postale invalidi. Pratila je majčin primjer, postala je obiteljska žena i brinula se o njima. Nakon smrti njene majke, 1899., počela je razmišljati o svojem autonomnom životu. Bila je ambiciozna i veliki perfekcionista te je njene prve poezije pokazala samo užem krugu prijatelja tražeći mišljenje velikana talijanske književnosti tog razdoblja s kojim je bila u kontaktu putem pisama. S vremena na vrijeme njezine su lirike objavljene u književnim časopisima što je pridonijelo njenom ugledu i slavi kao diskretnoj aristokratskoj spisateljici. S 45 godina objavila je njenu prvu zbirku

³³https://www.treccani.it/magazine/strumenti/una_poesia_al_giorno/01_04_Aganoor_Pompilj_Vittoria.html (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

pjesama *Legenda eterna (Vječna legenda)* 1900. godine uz poticaje njenih prijatelja.

34

Vječnu legendu objavila je izdavačka kuća *Trevi* iz Milana koja je u više pokušaja pitala njen dopust. Nakon objave zbirke njeno ime bilo je na svakom časopisu i sve kritike su podržavale njen rad. Aganoor primljena je kao „kraljica“ aristokratskih napuljskih salona. Ljeto 1900. godine Vittorije Aganoor bilo je ispunjeno dopisivanjem s Francescom Cimminom, no brzo nakon upoznala je Guida Pompilja.

Benedetto Croce smatrao je da je spisateljica Aganoor jedna spontana i svježa spisateljica te bila je tako smatrana sve do 70-ih godina 20. stoljeća kada je njeno djelo bilo ponovno procijenjeno i kada su književnici našli na polovna izdanja njenih pisama. U pismima, koje je slala svojim prijateljima, opisivala se kao autoricu koja ne piše iz srca nego iz „glave“ te da nikad nije bila spontana. Naime, njene pjesme pisane su u duhu tadašnjih književnih pokreta i vidi se utjecaj velikih pjesnika poput Gabriele D'Annunzija, Giacoma Leopardija te njenih prijatelja Necionija i Gnoija.

Iako je držala do svog ugleda kao spisateljica, njena glavna ambicija bila je udati se kako bi mogla iskoristiti u potpunosti njenu društvenu ulogu, njenu inteligenciju i racionalnu sposobnost koje je uvijek pokazivala u salonu s njenim bližim prijateljima i poznanicima. Nakon kraćeg udvoravanja, udala se za Guida Pompilja³⁵ u Napulju 28. studenog 1901. godine. Mladenci preselili su se u rodni grad Guida Pompilja, Magione.

Iako je vrijeme udvoravanja bilo kratko, njeno obožavanje i sklonost prema Guidu Pompilju bilo je veliko.³⁶ Smatrala ga je velikim, briljantnim čovjekom i jako uspješnim političarem. Dok je spisateljica održavala njihova imanja i kuću, Pompiljeva politička moć je rasla. Postao je ministar financija, kasnije i ministar vanjskih poslova, a smatrao je Aganoor kao spasiteljicu i heroinu u njegovom

³⁴ <http://www.letteraturadimenticata.it/scrittrici%20dimenticate.htm> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

³⁵ Guido Pompilj bio je talijanski političar i prevoditelj koji se isticao od svojih vršnjaka zahvaljujući njegovom prijevodu priče o engleskog zakonodavstvu o tvornicama s njemačkog jezika. Podržavao je socijalistički pogled te da bi se zarada trebala jednako dijeliti ljudima i da bi se promjene trebale odvijati bez protesta političara. Ubrzo nakon tih izjava Luigi Luzzatti pozvao ga je kako bi radio s njim na novinama «Giornale degli Economisti» te je pomogao proizvesti i spremiti trgovačke ugovore. Naime, u novinama objavio je puno književnih djela i političkih govora. Postao je župan provincije Umbrija 1897. godine te titulu je zadržao sve do 1910. godine. Poznanici Guida Pompilja opisali su ga kao čovjeka snažnog karaktera. Bio je veliki aktivist i je pokrenuo inicijativu da se spasi jezero Tarismen od isušivanja. Osnovao je Zadrgu za poboljšanje i navodnjavanje Tarismena (*Consorzio di bonifica del Tarismeno*) uz pomoć vlasnika zemljišta koji su bili izravno i neizravno izloženi šteti. Dobio je kraljevsko priznanje 1885. godine, borio se otkupiti zonu oboljelom malarijom zbog poplava i pokušao je sagraditi kanal kako bi voda mogla teći van poplavljenih zone. <http://www.montesca.eu/dbm/pompilj-guido/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

³⁶ <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0001.ita.html> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

izmućenom životu.³⁷ Vittoria Aganoor Pompilj dugo se htjela udati te uživala je u novom životu. Par je zajedno provodio vrijeme u svojoj kući i «s terase gledali su jezero Trasimeno» (Chemello, 2004.). Vjenčanje s Vittorinom Aganoor pomoglo je Pompilju jer je spisateljica održavala i administrirala njihove posjede i prostore u kojim se sastajao s diplomatima i aristokratima te je održavala kontakt s talijanskim intelektualcima.

Vittoria Aganoor objavila je *Nuove liriche* 1908. godine koje su opisane kao mirne, opisne, harmonične i vedre pjesme, bez tenzije i mučne teatralnosti koje su izražavale njenu nemogućnost komuniciranja i pobune. U zadnjem desetljeću njenog života napokon je imala život o kojemu je sanjala. Ljubav njenog muža izmijenila ju je na bolje, što možemo vidjeti u njejoj zbirci *Nuove liriche* gdje nema melankolije.

Brzo nakon objavljivanja nove zbirke pjesama, otkrila je da ima rak te je otišla na operaciju u Rim gdje se oporavljala, no iznenada umrla je u noći između 7. i 8. svibnja 1910. Zbog šoka i tuge njen muž se, nekoliko sati nakon njene smrti, ubio s pištoljem. Mnogi misle da je to bila romantična gesta jer Pompilj nije mogao živjeti bez nje što je uzdiglo romantiku njenih pjesmama u nove visine. Dandanas puno njezinih pisama ostala su neistražena i neuređena.³⁸

Od 1998. godine općina Magione organizira književno natjecanje posvećeno Vittoriji Aganoor. Natjecanje održava se redovno svake godine i teme o kojim sudionici pišu uvijek su povezane sa spisateljicom Aganoor, njenim pjesmama i pismima. Njeno dopisivanje s obitelji, prijateljima, poznatim talijanskim osobama i poznanicima inspirirale su natjecanje. To je jedina nagrada u dopisivanju putem pisama u Italiji osnovana kako bi se spasilo i vratio unikatan način dopisivanja koji izumire.

Il tema della XXIII edizione è „l'incomunicabilità“ ispirato alla frase: avrei più „d'un mondo“ di ragioni per giustificare il mio silenzio [...] tratta dal volume *Vittoria Aganoor, Lettere d'amicizia a Marina Sprea Baroni Semitecolo (1881 - 1909)*, a cura di Ornella Pittarello, Bologna, Nuova S1, 2009.³⁹

Općina Padova organizirala je i zastupala susret po naslovom *Sotto l'amica luna (Pod prijateljskim mjesecom)* i *Era un tramonto e mi parve un'aurora (Bio je sumrak,*

³⁷ <https://www.enciclopediadelledonne.it/biografie/vittoria-aganoor/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

³⁸ <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0001.ita.html> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

³⁹ <https://www.festivaldellecorrispondenze.it/premio-vap/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

Tema 23. izdanja je „nemogućnost komunikacije“ inspiriran rečenicom: «imala bi više od „svijeta“ razloga za opravdati moju šutnju[...]» izvedenu iz knjige *Vittoria Aganoor, Prijateljska pisma Marini Sprea Baroni Semitecolo (1881. – 1909.)*, uredila Ornella Pittarello, Bologna, Nuova S1, 2009. (Prev. Marika Boljunčić)

no izgledao je kao zora) koji se održao u Padovi i Euganejskim brdima povodom 150 godina od rođenja Vittorije Aganoor, 18. lipnja, 28. listopada i 5. studenog 2005. godine. Susret vodila je pjesnikinja Lucia Gaddo Zanovello koja se osobno pobrinula ponovnom tisku 700 numeriranih kopija *Vječne legende* sukladno s prvim izdanjem zbirke pjesama koja je pohranjena u Sveučilišnoj knjižnici u Padovi.

Danas možemo naći mnogo ulica koje su nazvane po Vittoriji Aganoor u talijanskim općinama Baone, Arquà Petrarca, Padova, Basalghelle, Passignano sul Trasimeno, Assisi, Rim i Napulj.⁴⁰

Vittorija Aganoor Pompilj u svom životu napisala je puno djela, pjesama, zbiraka i pisama. Njena pisma su regrupirana i objavljena ovisno o primatelju.

Sveukupno napisala je šest zbirka pjesama: *I cavalli di San Marco* (1892.), *A mio padre. Versi* (1893.), *Leggenda eterna* (1900.), *Nuove liriche* (1908.), *Poesie complete* s predgovorom Luigija Grilla (1927.) i *Nuove liriche* koju je uredio John Butcher (2007.).

Većina njenih pisama regrupirana su i organizirana po osobama koje su ih primali. Svih petero zbiraka pisama objavljena su posthumno. Imena tih zbiraka su: *Lettere a Domenico Gnoli, 1898-1901* (1967.), *Lettere a Giacomo Zanella (1876-1888)* (1996.), *Lettere scelte di Vittoria Aganoor ad Antonio Fogazzaro* (2002.), *Aganoor, la brezza e il vento, corrispondenza di Vittoria Aganoor a Guido Pompilj* (2004.) i *Vittoria Aganoor, Almerigo da Schio: lettere (1886-1909)* (2005.).⁴¹

5. Analiza i prijevod pjesama Vittorije Aganoor Pompilj

Kako bi analizirali stil pisanja i poetiku spisateljice Vittorije Aganoor Pompilj, analizirat ćemo dvije njene pjesme iz zbirke pjesama *Leggenda eterna*. Radi se o pjesmama *Dicembre* i *Canto del dubbio* koje ćemo u nastavku analizirati i predložiti prijevod.

Qua e là per la campagna irti si drizzano

al cielo i rami delle piante esauste.

Piove; incombe sull'ampia solitudine

desolata, il silenzio.

Sulla deserta immensità dell'anima

⁴⁰ <https://www.impagine.it/tag/vittoria-aganoor/?print=print-search> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

⁴¹ <https://www.pensieriparole.it/poesie/poesie-personali/poesia-143650> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

talor mute così piovon le lagrime;

umane braccia così al ciel protendosi

talora, emunte e supplici. (Pjesma *Dicembre* iz posthumno izdane zbirke pjesama *Poesie complete* Vittorie Aganoor Pompilj ⁴²)

U pjesmi možemo vidjeti utjecaj romantizma na autoricu. Opisuje prirodu koja ju okružuje u prosincu kao tužnu i monotonu koja u njoj izaziva duboke emocije poput tuge, iscrpljenosti, tišinu duše i melankoliju. Ova pjesma po temi je misaona i pejzažna. Motivi koji se najviše ističu su tišina, suze, umor, kiša, samoća, iscrpljenost i beskrajnost. Neke od stilskih figura koje autorica koristi u ovoj pjesmi su personifikacija kada opisuje umorne biljke koje uspravno stoje, metafore poput kiši tišina i kaplju suze. Autorica koristi mnogo epiteta kako bi bolje dočarala tugu i tišinu poput iscrpljene, puste, umorne, napuštena, itd.

Ritam je naglašen s korištenjem zareza i točaka u pjesmi. Na kraju drugog stiha u obje strofe nalazimo na interpunkcijski znak koji usporava ritam i brzinu čitanja, te pri kraju zadnjeg stiha u obje strofe nalazimo jedan zarez koji dodatno usporava ritam zahvaljujući kojem se usporava čitanje i dodaje se naglasak na riječi nakon koje uveličavaju efekt samoće i tuge. Ova pjesma slobodnog je stiha i sastavljena je od dva katrena.

Poanta ove pjesme je usporedba između hladnoće i usamljenosti prosinca s melankolijom koju autorica osjeća.

Tu i tamo na polju uspravno stoje

prema nebu grane umornih biljaka.

Kiši i nadzire se, u sveobuhvatnoj

pustoj samoći, tišina.

Po napuštenoj beskrajnosti duše kao

kiša, katkad posve tihe, kaplju suze;

ljudske ruke tako šire se prema nebu,

ponekad iscrpljene, preklinju.

Prosinac, Vittoria Aganoor Pompilj ⁴³

⁴² Aganoor, V., 1912.. *Dicembre*. U: *Poesie Complete*. Firenze: Succesori Le Monnier, p. 49.

U nastavku slijedi druga pjesma s analizom i prijevodom kako bi vidjeli još jedan primjer poetike i stila spisateljice.

*Tace nella notturna estasi il cielo:
come d'oblio profondo
in un magico avvolto immenso velo
cade nel sonno il mondo.*

*-O luna! aporti al core, che le aspetta,
le soavi novelle?
Ancor m'ama?-Risponde:-È tardi, ho fretta:
Domandalo a le stelle.-*

*Da le stelle qualcun par che mi guardi
pietoso....-Oh dite! ancor
m'ama?-E gli astri rispondono:- È già tardi,
domandalo all'aurora.-*

*Mesta l'aurora ecco dal mar salire
velata insino ai piedi.
-M'ama?-Chiedo. Risponde:-Io nol so dire;
alle nubi lo chiedi.-*

*E dalle nubi alla crescente notte
ecco il mio grido suona.*

⁴³ Prev. Marika Boljunčić

Rispondono con lagrime dirotte:

-Povero cor!... Perdona!- (Pjesma *Il Canto del dubbio* iz zbirke pjesama *Poesie complete* Vittorie Aganoor Pompilij ⁴⁴)

U ovoj pjesmi, također, možemo vidjeti utjecaj romantizma na autoricu koja piše o svojim emocijama i pokušava pronaći odgovor na svoju patnju u prirodi no priroda joj ne pruža odgovor koji je htjela čuti. Radi se o elegiji, pjesmi koja izražava žaljenje za ljubavi. U pjesmi autorica zaziva mjesec, zvijezde, zoru i oblake kako bi otkrila da li je njena ljubav uzvraćena, kako bi smirila svoje srce. No priroda iz samilosti ne želi joj odgovoriti. Svaki element predlaže autorici da pita drugog, sve dok autorica ne dođe do oblaka koji liju kišne kapi kao suze i daju joj tužne vijesti. Stilske figure koje se najviše koriste u ovoj pjesmi su usporedbe kad uspoređuje zaborav sa snenim svijetom, personifikaciju kada piše o svim prirodnim elementima koji joj odgovaraju, gledaju ju i plaću uz nju te metafore kad opisuje zoru prekrivenu velom. Neki od najistaknutijih epiteta u pjesmi su duboko, čarobno, beskrajno, slatko, samilosno, tužno, glasno i snažno.

Ritam je oblikovan zahvaljujući interpunkcijskim znakovima te dijalogom između elemenata prirode i autorice koji usporavaju čitanje te daju sporiji i tužniji ton i ritam ovoj pjesmi. Rima u pjesmi je unakrsna s iznimkom treće strofe gdje prvi i treći stih se rimuju, no drugi i četvrti ne. Svih petero strofa u pjesmi su katreni, no nema konstantnog broja slogova u stihovima. Glavna poanta pjesme je da je autorica već znala odgovor na pitanje svog srca no nije htjela vjerovati u to. Upitala je prirodu u nadi da je u krivu, no i priroda je znala odgovor koji bi autorici slomio srce. Na kraju oblaci posustanu i odgovore autorici.

Šutljivo je nebo u noćnoj ekstazi:

kao u zaborav dubok,

u čaroban, beskrajan veo omotani,

svijet je u san tonuo.

-Mom jednom srcu reci što ga čeka, Mjeseče!

Daj mu slatke vijesti.

Voli me još?-Kasno je, žuri mi se-Reče-

⁴⁴ Aganoor, V., 1912.. *Il Canto del Dubbio*. U: *Poesie Complete*. Firenze: Succesori Le Monnier, p. 10.

zvijezde probaj pitati.

Kao da sa samilosti zvijezde

gledaju me...-Recite mi!

Voli me?-I zvijezde odgovore:-Već kasno je,

upitaj lijepu, ranu zoru.-

evo tužne zore, iz mora diže se,

pokrivena velom osvane.

-Voli me?-Pitam ju. Reče:-Ne znam, srce;

upitaj one oblake.-

I prema novom danu i oblacima

evo čuje se moj krik glasno.

Oni odgovore sa snažnim suzama:

-Oprosti!...Srce jedno!-

Pjesma sumnje, Vittoria Aganoor Pompilj⁴⁵

6. Angažman Vittorije Aganoor Pompilj u talijanskim književnim časopisima

Kako bi analizirali angažman talijanske spisateljice Vittorije Aganoor Popilj, istražili smo talijanske književne i ženske časopise koji su izdani krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Ime Vittorije Aganoor prvi put se spominje u publikaciji eseja Enrica Nencionija koji je objavio nekoliko njenih pjesama uz esej.⁴⁶

Publikacije spisateljice Aganoor nisu bile česte i nakon očeve smrti posvetila se brizi o sestri i majci. Tijekom istraživanja talijanskih književnih časopisa poput

⁴⁵ Prev. Marika Boljunčić

⁴⁶ <https://www.enciclopediadelledonne.it/biografie/vittoria-aganoor/> (Pristupljeno 31. srpnja 2023.)

«Variatias», «Rivista Dalmatica», «La Donna», «Roma Letteraria» i «Il Marzocco» možemo vidjeti da je Aganoor bila najaktivnija od 1895. godine sve do 1904. godine. Između 1904. i 1908. godine rjeđe je obavljala svoje radove u časopisima, a u zadnje dvije godine prije njene smrti naišli smo na jedan članak gdje je Vittorija Aganoor u časopisu «Variatias» spomenuta kao suradnica.⁴⁷

Zahvaljujući Sveučilišnoj knjižnici Sveučilišta Juraj Dobrile u Puli i njihovih knjižničara, imali smo mogućnost istražiti većinu časopisa u fizičkom formatu koji su dio njihove dobro sačuvane i bogate arhive.

Istražujući brojeve gore navedenih časopisa izdanih između 1895. i 1910. godine, vidjeli smo razliku u aktivnosti Vittorie Aganoor. Ova spisateljica nije često objavljivala svoje radove, no kada su njene pjesme bile objavljene vrlo često su nalazile svoje mjesto na naslovnim stranicama časopisa. Najaktivnija bila je 1895. godine kada je objavila čak osam radova u časopisima, između 1896. i 1898. objavila je tri pjesme, svake godine jednu. U ovom razdoblju njenog života brinula se o svojoj majci i sestri sve do njihove smrti 1899. godine što objašnjava mali broj publikacija. Iste godine objavila je četiri pjesme u časopisima naslovljene *Alfine*, *Il Canto dell Ironia*, *La Serenata* i *Il Natale dei Fantasmi*.

Ponovni pad u publikacijama vidimo 1900. godine, kada je Vittoria Aganoor objavila svoju prvu zbirku pjesama *Leggenda eterna*. Jedina publikacija te godine je pjesma *Visione* u časopisu «Il Marzocco».⁴⁸ Sljedeće dvije godine je u potpunosti neaktivna u časopisima jer se 1901. godine udala za Guida Pompilja. Po prvi put dodaje prezime Pompilj svome imenu i prezimenu 1903. godine kada je objavila pjesmu *Primavera*. Slijedio je mali porast u publikacijama 1904., 1905. i 1906. godine kada je objavila najmanje 3 pjesme na godinu. Nakon laganog porasta u djelovanju autorice vidimo novi pad, 1907. godine nema novih publikacija, a 1908. nalazimo samo jednu publikaciju pjesme *Io me ne andró nella notte* u časopisu «La Donna». S ovom pjesmom prestaju objave Vittorie Aganoor Pompilj. Njeno ime ponovno se pojavljuje nakon njene smrti 1910. godine.

Spisateljica Aganoor bila je najpoznatija po svojim pjesmama, no na početku svoje književne karijere objavljivala je i pripovijetke, kratke priče i dramska djela. Prvi rad na koji smo naišli je pripovijetka *Un Quadro* koja ima ljubavnu temu. Pripovijetka bila je objavljena u časopisu «Roma Letteraria», u šestom broju treće godine koji je izašao 25. ožujka 1895. godine i proteže se na čak četiri stranice ovog časopisa.⁴⁹

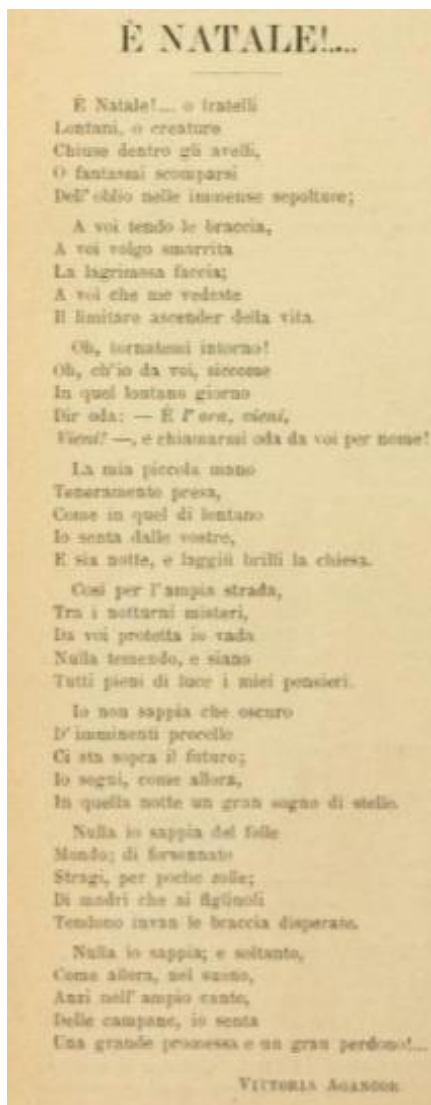
⁴⁷ Varietas, 1909.. I collaboratori. *Variatias*, 68(6), p. 68.

⁴⁸ Aganoor, V., 1899.. *Visione. Il Marzocco*, 19(5), p. 3.

⁴⁹ Aganoor, V., 1895.. *Un Quadro. Roma Letteraria*, 6(3), pp. 125-128.

Druga pripovijetka objavljena je u istom časopisu, u 14. broju koji je izašao 10. listopada 1895. godine nazvana *Dal Vero*. Pripovijetka govori o paru gdje žena pokušava izazvati ljubomoru u mužu koji ju vara, a muž se prisjeća osjećaja kojih više nema u njihovoj vezi. Razmišlja samo o mladoj djevojki koja ga čeka.⁵⁰

U književnom časopisu «*Roma Letteraria*» Aganoor bila je jako aktivna 1895. godine i njene publikacije izlazile jednom mjesečno s izuzetkom rujna i prosinca. U rujnu nije izašla ni jedna publikacija dok u prosincu su izašle čak dvije publikacije od kojih jedna je bila posvećena Božiću. Za Božić 1895. godine objavila je pjesmu *È Natale* koja je izdana uz 24. broj časopisa 22. prosinca.⁵¹

Slika 2 Pjesma *È Natale* izdana u časopisu «*Roma Letteraria*» 1895. godine.⁵²

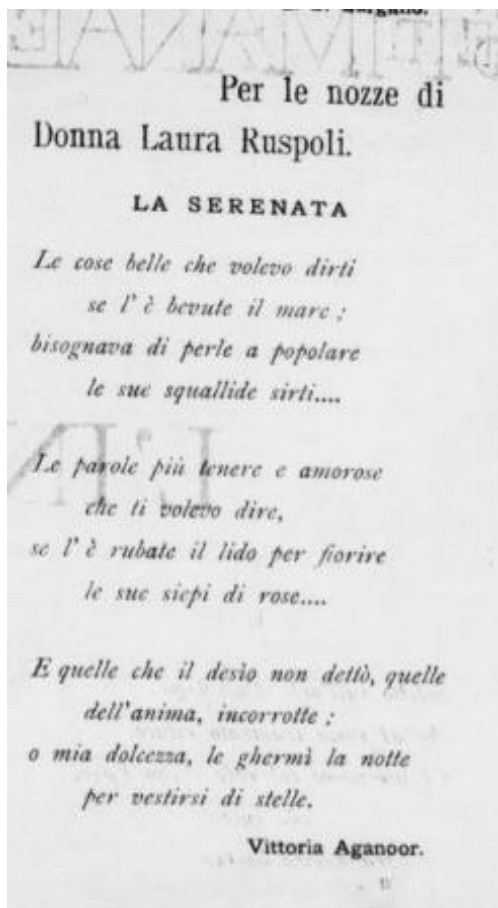
⁵⁰ Aganoor, V., 1895.. *Dal Vero*. *Roma Letteraria*, 15(3), pp. 438-440.

⁵¹ Aganoor, V., 1895.. *E' Natale*. *Roma Letteraria*, 24(3), p. 560.

⁵² Aganoor, V., 1895.. *È Natale*. *Roma Letteraria*, 24(3), p. 560.

Iste godine napisala je kratki dramski tekst *Prova* s ljubavnom temom i pisan je u stihovima. Tekst govori o jednom paru koji prolazi kroz raskid veze i objavljen je u 13. broju časopisa 10. srpnja.⁵³

Vittorija Aganoor objavila je više pjesama u časopisu «Il Marzocco». Njene pjesme objavljujane su više puta godišnje u ovom talijanskom književnom tjedniku. Njena djela često su objavljena na naslovnim stranicama časopisa. U četvrtoj godini izdavanja ovog časopisa, 20. kolovoza 1899. godine, objavila je i pjesmu posvećenu svadbi Donne Laure Ruspoli koju je nazvala *La Serenata*. Posvetila je ovu pjesmu Donni Lauri dei Principi Ruspoli, kćerki Princa Banditaccia.⁵⁴

Slika 3 Pjesma *La Serenata* Vittorije Aganoor iz časopisa «Il Marzocco». ⁵⁵

U časopisu «Il Marzocco», 20. svibnja 1900. godine objavljen je i članak o Vittoriji Aganoor koji je napisao Angelo Orvieto. Članak je posvećen njenoj zbirci pjesama *Leggenda eterna* koja je objavljena iste godine. Orvieto pohvalio je njeno

⁵³ Aganoor, V., 1895.. *Prova*. *Roma Letteraria*, 13(3), pp. 290-291.

⁵⁴ <http://www.genmarenostrum.com/pagine-lettere/letterac/Caracciolo/caracciolo-torella.htm> (Pristupljeno 13. rujna 2023.)

⁵⁵ Aganoor, V., 1899.. *A Donna Laura Ruspoli, La Serenata*. *Il Marzocco*, 29(4), p. 2.

pjesništvo i analizirao je nekoliko njenih stihova. Ova dobra kritika nalazi se na naslovnoj stranici 20. broja časopisa u petoj godini izdavanja.⁵⁶

U istom časopisu, 19. travnja 1903. godine, po prvi put se potpisala s imenom Vittoria Aganoor Pompilj. U 16. broju osme godine izdavanja, objavila je svoju pjesmu *Primavera* koja se nalazi na naslovnoj stranici časopisa.⁵⁷

Slika 4 Pjesma Primavera objavljena u časopisu «Il Marzocco». ⁵⁸

U prvoj godini izdavanja ženskog časopisa «Varietas», u 5. broju 1904. godine, Aganoor je objavila pjesmu posvećenu Virginiji della Somaglia nazvanu *Per l'album della contessa Virginia della Somaglia* na 200. stranici.⁵⁹

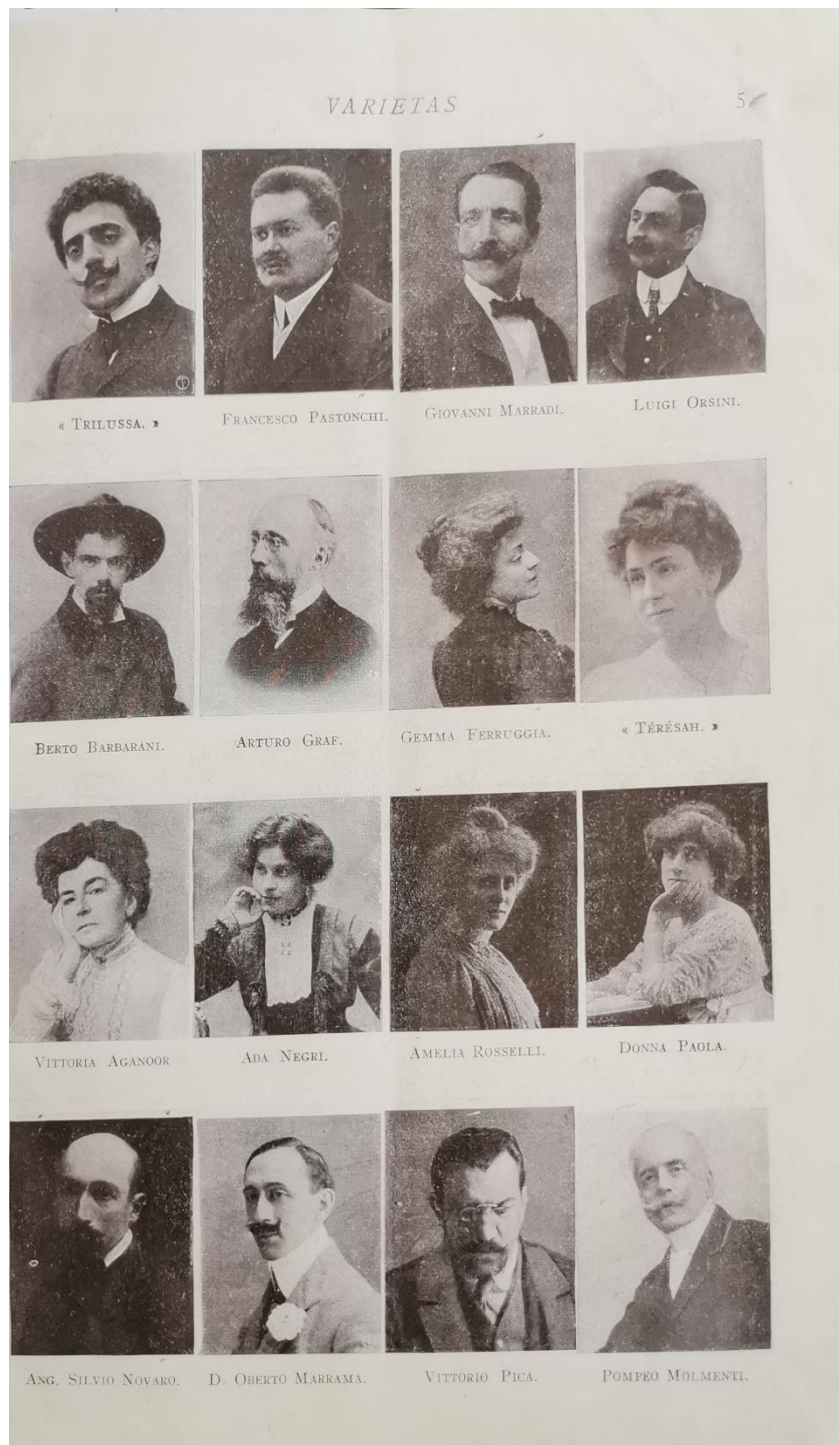
⁵⁶ Orvieto, A., 1900.. Vittoria Aganoor. *Il Marzocco*, 20(5), p. 1.

⁵⁷ Pompilj, V. A., 1903.. Primavera. *Il Marzocco*, 16(8), p. 1.

⁵⁸ Pompilj, V. A., 1903.. Primavera. *Il Marzocco*, 16(8), p. 1.

⁵⁹ Pompilj, V. A., 1904.. Per l'album della Contessa, Virginia della Somaglia. *Varietas*, 5(1), p. 200.

U ovom časopisu bila je aktivna i spomenuta više puta kao suradnica od samog početka izdavanja, kao i mnoge druge spisateljice poput Ide Baccini i Luise Anzolletti.

Slika 5 Slika Vittorije Aganoor i Ade Negri među fotografijama suradnica i suradnika ženskog ilustriranog časopisa «Variatasa».⁶⁰

⁶⁰ Varietas, 1909.. I collaboratori. *Varietas*, 68(6), p. 68.

U časopisu «La Donna» naišli smo samo ja jednu publikaciju iz 1908. godine, u četvrtoj godini izdavanja časopisa. Objavila pjesmu je *Io me ne andró nella notte* te pjesma je objavljena 5. travnja.⁶¹

Vittoria Aganoor Pompilj rijetko je pisala članke. U istraživanju naišli smo samo na dvije pripovijetke i jedan dramski tekst. Najčešće je objavljivala pjesme pisane u romantičnom stilu s raznim tematikama. Njene pjesme nisu nastojale biti duge, osim pjesme *All'Esposizione*⁶² koja se nalazi u časopisu «Roma Letteraria». Pjesma je objavljena u 11. broju časopisa 10. lipnja 1895. godine na naslovnici. Pjesma zauzima čak dvije stranice časopisa i govori o politici, korupciji, anarhiji i koliko su ljudi podijeljeni, zove ljude da više pažnje daju umjetnosti, religiji, prirodi, a ona »kao u kadi zaborava skočila je u nevini val lijepih priča. I, kao pobjednica svih briga, mučitelj muka, ja govorim sa zvijezdama, a zvijezde govore sa mnom.« (Aganoor, 1895.)

Nakon 1906. godine, vidi se pad u publikacijama autorice, koji u potpunosti prestaju nakon 1908. godine u prije navedenim časopisima. Njeno ime se ponovno spominje nakon njene smrti 1910. godine. U časopisu «Il Marzocco», na naslovnoj stranici 20. broja 15. godine izdavanja, Angelo Orvieto objavio je pjesmu posvećenu spisateljici, a Mrs El⁶³ napisala je članak naslovljen *Vittoria Aganoor* kao sjećanje na autoricu gdje je opisala njen život i njeno pjesništvo. Broj časopisa izašao je 15. svibnja 1910. godine.⁶⁴

U časopisu «La Donna», 130. broju šeste godine izdavanja, posvetili su pet stranica i naslovnu stranicu Vittoriji Aganoor Pompilj. Autori koji su napisali pjesme i članke u njenu čast su: Nino G. Caimi, Ada Negri, Antonio Fogazzaro, Giannino Antona Traversi, Barbara Wick Allason, Enrica Grasso, Maria Stella i Luisa Cottini Fabretti. Ovaj broj časopisa, uz puno slika u čast spisateljici, izašao je 20. svibnja 1910. godine.⁶⁵

⁶¹ Pompilj, V. A., 1908.. *Io me ne andro' nella notte. La Donna*, 79(4), p. 23.

⁶² All'Esposizione. *Roma Letteraria*, 11(3), pp. 241-242.

⁶³ Mrs. El psudonim je autorice Laure Orvieto, žene spisateljice i osnivača časopisa «Il Marzocco» Angela Orvieto. Bila je spisateljica za djecu te je pisala je jednostavnom i razumljivom sintaksom. Sve svoje radove potpisivala je s Mrs. El i često su njena djela bila objavljena u muževom časopisu. U članku *Vittoria Aganoor*, uz koji je Angelo Orvieto objavio istoimenu pjesmu, opisala je spisateljicu Aganoor kao dragu prijateljicu s kojom se mnogo godina dopisivala i razmjenjivala pjesme. <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0241.ita.html> (Pristupljeno 12.rujna 2023.)

⁶⁴ Orvieto, A., 1910.. *Vittoria Aganoor Pompilj. Il Marzocco*, 20(15), p. 1.

⁶⁵ Caimi, N. i. s., 1910.. *La morte di Vittoria Aganoor Pompilj. La Donna*, 130(6), pp. 11-14.

Slika 6 Zadnji portret Vittorije Aganoor Pompilj koji se nalazi uz članak posvećen joj, časopis «La Donna». ⁶⁶

7. Zaključak

Tema ovog rada je talijanska spisateljica Vittorija Aganoor Pompilj te njen angažman u talijanskim književnim i ženskim časopisima. U ovom radu naglasili smo povijesni i književni kontekst spisateljice te autorice koje su bile književno aktivne u istom vremenskom razdoblju. Analizirali smo doprinos književnice i pjesnikinje Vittorije Aganoor u talijanskom književnom krugu i njene publikacije u časopisima koji su inspirirali brojne žene diljem Italije.

Vittoria Aganoor Pompilj i druge autorice ovog razdoblja oblikovale su svijet umjetnosti. Bile su aktivistice, majke, novinarke, feministice, autorice, učiteljice, medicinske sestre, glazbenice, pjesnikinje. Najvažnije, bile su žene koje su znale da se žele baviti onim što vole i htjele su da njihov glas i njihovo pisanje dopre do šire publike. Bile su pune ljubavi, snage, ljutnje i volje koje su inspirirale žensku publiku 19. stoljeća.

⁶⁶ Caimi, N. i. s., 1910.. La morte di Vittoria Aganoor Pompilj. *La Donna*, 130(6), pp. 11-14.

Spisateljica Vittoria Aganoor Pompilj inspirirala je mnoge, njene pjesme i kratke priče objavljene su u raznim časopisima talijanskog književnog kruga dok su njena pisma izdana u epistolarnim zbkama te su inspirirali nagradu koja nosi njeno ime. Njena prijateljstva s talijanskim književnim velikanima i mentorima osigurala su uspjeh i razvoj njenog pjesništva. Kroz godine vidjeli smo kako njene pjesme gube melankoličan ton i poprimaju vedrije teme. Iako je ostvarila svoj san udajući se za Guida Pompilja, nikad nije prestala pisati pjesme i nakon njene smrti mnogi su izrazili koliki je zapravo imala utjecaj na ljude i prijatelje.

Od malih nogu sastavljala je pjesme koje je dijelila isključivo s užim krugom prijatelja. Tijekom odrastanja i u odrasloj dobi slala je pisma njenim suvremenicima kako bi procijenili kvalitetu njenih pjesama. Bila je jedna od prvih ženskih autorica koja nije koristila pseudonime, a njena djela su uvijek bila dočekana s pozitivnim kritikama.

Tijekom svog književnog stvaralaštva, uzimala je mlade spisatelje pod svoje krilo, bila im je mentor i pisala je pozitivne kritike za njihove radove. Njena aktivnost u časopisima, kao spisatelj i suradnik, doprinijelo je ženskoj književnosti. Njene pjesme pune su emocija i s mnogo detalja koje su pisane u duhu romanticizma, njenog najdražeg književnog pokreta. Nadahnula je mnoge žene i autore armenske manjine da nastave sa svojim književnim stvaralaštvom. Težila je obiteljskom životu i romantici, što su najčešće teme njenih pjesama. Njene pjesme često su objavljivane na naslovnim stranicama časopisa, a kritike njenih zbirki bile su dobre s puno pohvala. Pisala je i pjesme za događaje poput vjenčanja Donne Laure Ruspoli i često je pisala pjesme o Božiću.

Vittoria Aganoor pratila je svoje srce i nikad nije prestala pisati. Njena poezija, puna osjećaja, očarala je publiku, a njen stil pisanja i komponiranja poezije intrigirao je mnoge autore.

Popis literature

Knjige:

Aganoor, V., (1912) Dicembre. U: *Poesie Complete*. Firenze: Succesori Le Monnier.

Aganoor, V., (1912) Il Canto del Dubbio. U: *Poesie Complete*. Firenze: Succesori Le Monnier.

Arslan, A., (1998) *Dame, galline e regine: La scittura femminile italiana fra '800 e '900*. Milano: Guerini studio.

Alinovi, A., (1921) *Vittoria Aganoor Pompili*. Milano: Treves.

Panizza, L.; Wood, S. (2000) *A History of Women's Writing in Italy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Franchini, S.; Soldani, S. (2004) *Donne e giornalismo: percorsi e presenze di una storia di genere*. Milano: FrancoAngeli.

Virga, A.; Bianco, E. (2017) *Homosexuality in Italian Literature, Society, and Culture, 1789-1919*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

Članak u časopisu:

Biuk, A. T., (2018) Život i književno stvaralaštvo Beatrice Speraz. *Tusculum, časopis za solinske teme*, Issue 11, pp. 177-186.

Caimi, N. i. s., (1910) La morte di Vittoria Aganoor Pompilj. *La Donna*, 130(6), pp. 11-14.

Canevazzi, G., (1896) Bozzetti di Scrittrici Italiane, Vittoria Aganoor. *Il Pensiero Italiano, Repertorio mensile di studi applicati*, 18(6), pp. 216-224.

S.N., (1910) Gerolamo Rovetta. *Savremenik* 5(5), pp. 543-544.

Barbiera, R., (1910) Vittoria Aganoor e la sua Leggenda eterna. *Illustrazione popolare*. 1(41), pp. 324-326.

Maravić, M.; Pasarić, J., (1890) Književnost, Talijanka. *Vienac. Zabavi i Pouci*. 13(22), pp. 208.

Pjesme u časopisu:

Aganoor, V., (1895.) All'Esposizione. *Roma Letteraria*, 11(3), pp. 241-242.

Aganoor, V., (1895) Dal Vero. *Roma Letteraria*, 15(3), pp. 438-440.

Aganoor, V., (1895) E' Natale. *Roma Letteraria*, 24(3), p. 560.

Aganoor, V., (1895) Prova. *Roma Letteraria*, 13(3), pp. 290-291.

Aganoor, V., (1895) Un Quadro. *Roma Letteraria*, 6(3), pp. 125-128.

Aganoor, V., (1899) A Donna Laura Ruspoli, La Serenata. *Il Marzocco*, 29(4), p. 2.

Aganoor, V., (1899) Visione. *Il Marzocco*, 19(5), p. 3.

Aganoor, V., (1906) A Carmen Sylva. *Varietas*, 29(3), p. 811.

Orvieto, A., (1900) Vittoria Aganoor. *Il Marzocco*, 20(5), p. 1.

Orvieto, A., (1910) Vittoria Aganoor Pompilj. *Il Marzocco*, 20(15), p. 1.

Pompilj, V. A., (1903) Primavera. *Il Marzocco*, 16(8), p. 1.

Pompilj, V. A., (1904) Per l'album della Contessa, Virginia della Somaglia. *Varietas*, 5(1), p. 200.

Pompilj, V. A., (1908) Io me ne andro' nella notte. *La Donna*, 79(4), p. 23.

Internetski izvori:

Ada Negri, va dunque, o libro austero, 2023. *adanegri.it*. [Mrežno]
Available at: <https://www.adanegri.it/node/51>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.]

Cario, N., n.d. *ImPagne*. [Mrežno]
Available at: <https://www.impagine.it/tag/vittoria-aganoor/?print=print-search>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.]

Carnevale, M., 2017. *Aletes Onlus*. [Mrežno]
Available at: <https://www.ales.it/lina-poletti/>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.]

Carrarini, R., 2008. *Istituto per i beni artistici, culturali e naturali*. [Mrežno]
Available at: <http://rivista.ibr.regione.emilia-romagna.it/xw-200802/xw-200802-a0004/#null>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.]

Chemello, A., 2004. *Italian Women Writers Library*. [Mrežno]
Available at: <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0001.ita.html>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.]

Cini, T., n.d. *Enciclopedia delle donne*. [Mrežno]
Available at: <https://www.encyclopediadelledonne.it/biografie/ida-baccini/>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.]

Comitato Scientifico Editoriale, n.d. *Libro d'Oro della Nobiltà Mediterranea*. [Mrežno]

Available at: <http://www.genmarenostrom.com/pagine-lettere/letterac/Caracciolo/caracciolo-torella.htm>

[Pokušaj pristupa 13. rujan 2023.]

Dal Vivo, C., 2003. *Italian Women Writers*. [Mrežno]

Available at: <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0241.ita.html> .
[Pokušaj pristupa 12. rujan 2023.]

D'Anna, R., 2001. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/domenico-gnoli_res-2694bc22-87ee-11dc-8e9d-0016357eee51_%28Dizionario-Biografico%29/
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.]

Davide, D., n.d. *Enciclopedia delle donne*. [Mrežno]
Available at: <https://www.encyclopediadelledonne.it/biografie/matilde-serao/>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.]

Dedola, R., 2013. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/ada-negri_%28Dizionario-Biografico%29/
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.,].

Dizionario biografico multimediale, n.d. *Dizionario biografico multimediale*.
[Mrežno]
Available at: <http://www.montesca.eu/dbm/pompilij-guido/>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.,].

Festival delle Corrispondenze, n.d. *Festival delle Corrispondenze*. [Mrežno]
Available at: <https://www.festivaldellecorrispondenze.it/premio-vap/>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.,].

Fiorillo, A. P., 2023. *Universita degli Studi di Milano*. [Mrežno]
Available at: https://iris.unife.it/retrieve/0ab4243c-3f06-4415-b3b7-28f0820201d9/AMMay2023_96-109.pdf
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.,].

Galileum Autografi, n.d. *Galileum Autografi*. [Mrežno]
Available at:
<https://www.galileumautografi.com/autore.php?id=1015&nome=pompilij-aganoor-vittoria>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.,].

Gibson, M., n.d. *Encyclopedia.com*. [Mrežno]
Available at: <https://www.encyclopedia.com/history/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/mozzoni-anna-maria>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.,].

Kern, M. E., 2002. *University of Chicago Library*. [Mrežno]
Available at: <https://www.lib.uchicago.edu/efts/IWW/BIOS/A0045.html>
[Pokušaj pristupa 5. rujan 2023.,].

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. *Hrvatska enciklopedia, mrežno izdanje*. [Mrežno]
Available at: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=55456>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.,].

Leone, M., 2021. *Fenicie in Pigiama*. [Mrežno]
Available at: <https://www.feniceinpigiama.it/sibilla-aleramo-e-lina-cordula-poletti/>
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.,].

Letteratura rosa, Scrittrici dimenticate, n.d. *Letteratura dimenticata*. [Mrežno]
Available at: [http://www.letteraturadimenticata.it/scrittrici%20dimenticata.htm](http://www.letteraturadimenticata.it/scrittrici%20dimenticate.htm)
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.,].

Londra in italiano, 2016. *Londra in italiano*. [Mrežno]
Available at: <https://www.londrainitaliano.it/adelaide-bernardini-capuana-la->

scrittrice-narnese-antipatica-a-verga-e-pirandello/
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Marrocco, M., 2013. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/enrico-nencioni_%28Dizionario-Biografico%29/
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Marzocca, G., n.d. *Enciclopedia delle donne*. [Mrežno]
Available at: <https://www.enciclopediadelledonne.it/biografie/vittoria-aganoor/>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Morano, S., 2020. *Pontelandolfo News*. [Mrežno]
Available at: <https://www.pontelandolfo.com/napoletanita/dannunzio-napoli-e-a-vucchella/>
[Pokušaj pristupa 5. rujan 2023.].

Novelli, C. D., 2011. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/sorelle-d-italia-presenze-e-immagini-femminili_%28Cristiani-d%27Italia%29/
[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.].

Paganelli, C., 2016. *Liber Liber*. [Mrežno]
Available at: <https://www.liberliber.it/online/autori/autori-n/ada-negri/tempeste/>
[Pokušaj pristupa 12. rujan 2023.].

Palmiero, O., 2020. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/giacomo-zanella_%28Dizionario-Biografico%29/
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Pompilj, V. A., n.d. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at:
https://www.treccani.it/magazine/strumenti/una_poesia_al_giorno/01_04_Aga_noor_Pompilj_Vittoria.html
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Pompilj, V. A., n.d. *Encyclopedia.com*. [Mrežno]
Available at: <https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/pompilj-vittoria-aganoor-1855-1910>
[Pokušaj pristupa 27. srpanj 2022.].

Rizzo, E., 2021. *Vitamine Vaganti*. [Mrežno]
Available at: <https://vitaminevaganti.com/2021/05/15/adelaide-bernardini-capuana-dalla-parte-delle-donne/>
[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Rodler, L., 2014. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]
Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/la-letteratura-femminile-nell-ottocento_%28Storia-della-civilt%C3%A0-europea-a-cura-di-Umberto-

Eco%29/

[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.].

Scolari Sellerio, A., 1963. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]

Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/ida-baccini_%28Dizionario-Biografico%29/

[Pokušaj pristupa 30. srpanj 2023.].

Scrittrici del primo Novecento, 2017. *Scrittrici del primo Novecento*. [Mrežno]

Available at:

<https://www.rose.uzh.ch/doktorat/romanistik/scrittrici9cento/biografia-di-bruno-sperani/>

[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Tonelli, M. M., 2006. *Enciclopedia Treccani*. [Mrežno]

Available at: https://www.treccani.it/enciclopedia/andrea-maffei_%28Dizionario-Biografico%29/

[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Trivelli, A., 2013.. *Women Film Pioneers Project*. [Mrežno]

Available at: <https://wfpp.columbia.edu/pioneer/ccp-matilde-serao/>

[Pokušaj pristupa 5. rujan 2023.].

Zambon, P., 2019.. *Universita degli Studi di Padova*. [Mrežno]

Available at: <http://www.maldura.unipd.it/italianistica/ALI/aganoor.html>

[Pokušaj pristupa 31. srpanj 2023.].

Zanella, G., 2012.. *PensieriParole*. [Mrežno]

Available at: <https://www.pensieriparole.it/poesie/poesie-personali/poesia-143650>

[Pokušaj pristupa 27. srpanj 2022.].

Popis slika:

Slika 1: U sadržaju ovog broja časopisa «Rivista Dalmatica» nalazi se pseudonim Beatrice Speraz, Bruno Sperani.

Izvor: Sperani, B., 1900.. Macchia d'oro. *Rivista Dalmatica*, I(II), p. 1.

Slika 2: Pjesma *È Natale* izdana u časopisu «Roma Letteraria» 1895. godine.

Izvor: Aganoor, V. 1895. *È Natale*. *Roma Letteraria*, 24(3), p. 560.

Slika 3: Pjesma *La Serenata* Vittorije Aganoor iz časopisa «Il Marzocco».

Izvor: Aganoor, V., 1899. A Donna Laura Ruspoli, *La Serenata*. *Il Marzocco*, 29(4), p. 2.

Slika 4: Pjesma *Primavera* objavljena u časopisu «Il Marzocco»

Izvor: Pompilj, V. A., 1903. Primavera. *Il Marzocco*, 16(8), p. 1.

Slika 5: Slika Vittorije Aganoor i Ade Negri među slikama suradnica i suradnika ženskog ilustriranog časopisa «*Varietas*».

Izvor: *Varietas*, 1909. I collaboratori. *Varietas*, 68(6), p. 68.

Slika 6: Zadnji portret Vittorije Aganoor Pompilj koji se nalazi uz članak posvećen joj, časopis «*La Donna*».

Izvor: Caimi, N. i. s., 1910. La morte di Vittoria Aganoor Pompilj. *La Donna*, 130(6), pp. 11-14.

Sažetak

U ovom završnom radu obradili smo i istražili spisateljicu i novinarku 19. stoljeća Vittoriju Aganoor Pompilj te primjere drugih autorica koje su pisale za vrijeme romantizma i realizma. Uvodni dio sadrži povijesni i knjiženi kontekst te kratki uvod u važnost knjiženih i ženskih časopisa krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Analizirajući druge autorice, suvremenice spisateljice Aganoor, saznajemo više o njihovoj važnosti i doprinosu talijanskoj književnosti te o povijesnim prekretnicama i ženama koje su ih ostvarile. Glavna tema ovog rada je talijanska spisateljica i novinarka Vittoria Aganoor Pompilj, njen život, stil pisanja i poetika, analiza i prijevod njezinih pjesama i angažman u književnim talijanskim časopisima. Putem analize obitelji, života i osoba u životu autorice Aganoor, saznajemo izvore njene inspiracije, njen cilj u životu i što je utjecalo na njeno književno stvaralaštvo. Prevođenjem i detaljnom analizom njenih pjesama, istražili smo poetiku i stil kojem je spisateljica težila. Njenu aktivnost u časopisima talijanskog književnog kruga detaljno smo analizirali te vidjeli važnost njenih djela. Iako je spisateljica težila obiteljskom životu, uvelike doprinijela talijanskoj književnosti. Prve pjesme objavila je u drugoj polovici svog života i bila je inspiracija mladim spisateljima armenske manjine i ženama. Njene pjesme objavljene u časopisima pričale su o ljubavi, osjećajima, pejzažima i o politici. Bila je jedna od prvih žena koja nije koristila pseudonim i svaka njena publikacija bila je pohvaljena sa strane književnih kritičara. Usporedili smo aktivnost spisateljice s važnim događajima u njenom životu i usporedili aktivnost kroz godine. Nakon njene smrti objavljeni su mnogi nekrolozi u poznatima ženskim i književnim časopisima s kojim je Vittoria Aganoor Pompilj surađivala gdje je opisana njena važnost i doprinos književnosti.

Ključne riječi: Vittoria Aganoor Pompilj, časopisi, ženska književnost, poetika, talijanska književnost.

Abstract

In this final paper, we researched the writer and journalist 19th century Vittoria Aganoor Pompilj and other female authors who wrote during the period of romanticism and realism. The introductory part contains the historical and literary context and a short introduction to the importance of literary and women's magazines at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. By analyzing other female authors, contemporary with the writer Aganoor, we learn more about their importance and contribution to Italian literature and about the historical milestones and women who achieved them. The main topic of this work is the Italian writer and journalist Vittoria Aganoor Pompilj, her life, style of writing and poetics,

analysis and translation of her poems, and her engagement in Italian literary magazines. Through the analysis of the family, life, and people in the life of the author Aganoor, we learn the sources of her inspiration, her goal in life, and what influenced her literary creation. By translating and analyzing her poems in detail, we explored the poetics and style that the writer aspired to and introduced research on her engagement in literary magazines. We analyzed her activity in the magazines of the Italian literary circle and saw the importance of her works. Although the writer aspired to family life, she contributed greatly to Italian literature. She published her first poems in the second half of her life and was an inspiration to young Armenian and women writers. Her poems published in magazines talked about love, feelings, landscapes, and politics. She was one of the first women not to use a pseudonym and each of her publications was praised by literary critics. We compared the writer's activity to important events in her life and her activity throughout the years. After her death, many obituaries were published in famous women's and literary magazines with which Vittoria Aganoor Pompilj collaborated and where her importance and contribution to literature were described.

Keywords: Vittoria Aganoor Pompilj, magazines, female literature, Italian literature, poetics.